

Jaargang 6 nummer 2

Juli 1991

Het museum privatiseert

Leidt lobbying de Lage Landen?

Soevereine bedelaars in het oostblok

Docenten over studenten

officieel orgaan van de
Bestuurskundige Interfacultaire
Vereniging Leiden

BESTUURSKUNDIGE BERICHTEN

ISSN: 0920-5772

6e jaargang, nummer 2. Een uitgave van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden. Verschijnt vier maal per jaar.

Hoofredactie

Karin Huiberts en Ard van der Vorst

Redactie

Harro van den Brink, Lucella Carasso, Karin Huiberts, Peter van Keulen, Mathilde Meijers, Ard van der Vorst

Lay-out realisatie

Harro van den Brink en Mathilde Meijers

Medewerkers aan dit nummer

Hanneke van Bergen, Mark Crooymans, Gert-Jan de Jong, Frans Jorna, Anne-Hans van der Herberg, Christine Hille, Jeroen Koffijberg, Saskia van Laar, Saskia Ligthart, Erwin Muller, J. Oversloot, Saskia Rietbroek, Hans Steensma

Vormgeving

Harro van den Brink

Advertenties

Peter van Keulen
071-149879

Redactieraad

Mw. M.L. Gevers-Breusers, Jouke de Vries, Dhr. D. Kaphorst, Frits van der Meer, Karin Huiberts en Ard van der Vorst

Redactieadres

B.I.L. t.a.v. redactie BB
Vakgroep Bestuurskunde
Wassenaarseweg 52
Postbus 9555
2300 RB Leiden
071-273696

Abonnementen

B.I.L.-leden ontvangen de BB gratis. Voor niet-leden bedraagt de abonnementsprijs Fl. 16,- per jaar. Over te maken op bankrekeningnummer 56.65.22.373 t.n.v. "BB" of op giro 9013 van ABN Leiden o.v.v. "BB rek. nr. 56.65.22.373; Abonnement"

Druk

Drukkerij Faculteit der Sociale Wetenschappen

Waar redacteuren op persoonlijke titel hun mening geven, is deze niet noodzakelijkerwijs die van de hele redactie.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	2
Voorwoord	3
Het museum privatiseert	4
Soevereine bedelaars	7
Leidt lobbying de Lage Landen?	11
Column Erwin Muller	15
Wetgeving in beweging	17
Halverwege	20
(On)gewenst bezoek	23
Bestuurskunde: wanorde of wetenschap?	25
Kinderziektes	26
Mentorschap '91	27
Herziening DII en DIII	27
B.O.O.S.	28
Erasmus nieuws	29
The American Dream	31
Stageberichten	33
Integrand	34

Voorwoord

Er heerst onrust! Vlak voordat de badlakens en de zonnebrandolie uit de kast worden gerukt heerst er nog altijd onduidelijkheid over de nieuwe structuur van DI, II en III. Het is half juni en er is nog steeds geen gids uit over het onderwijsprogramma van het komende studiejaar. De meeste studenten gaan dus op vakantie zonder te weten waar ze aan toe zijn. Ook rond de komende visitatie is het mistig. Gelukkig wordt in deze BB een mistlamp ontstoken. Kortom: een hoop onduidelijkheid.

Naast deze kritische artikelen een aantal visies over zelfstandig worden c.q. zijn. Zowel de privatisering van musea als de verzelfstandiging van rebelerende republiekjes komen aan de orde.

De BB-redactie wenst eenieder een dolle, komische (of beide) vakantie toe!

Karin Huiberts

Ard van der Vorst

P.S.: Helaas hebben we door het grote aanbod aan artikelen wederom niet alles kunnen plaatsen. Hiervoor onze excuses. Tevens bereiken ons regelmatig artikelen onder pseudoniem. Eventueel zijn wij bereid om deze te plaatsen, de redactie wil echter te allen tijde op de hoogte zijn van de identiteit van de auteur. Jammer voor de bezorgde bsk'er.

Bestuurskundige Berichten, een informatief blad met achtergronden, interviews en nieuws voor door en over allen die te maken hebben met het openbaar bestuur, vraagt:

REDACTEURS/REDACTRICES

Gevraagd wordt: inzet, goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid en kennis van de Nederlandse taal. Bekendheid met WordPerfect 4.2/5.0/5.1 strekt tot aanbeveling maar is niet noodzakelijk.

De nieuwe redactieleden zullen belast worden met het organiseren van de verschijning van het blad Bestuurskundige Berichten, het schrijven van artikelen, het werven, redigeren en layouten van artikelen en aanverwante werkzaamheden. De taken worden verdeeld over de redactieleden op basis van kennis, ervaring en eigen voorkeur.

Aanstelling vindt plaats op basis van een eenjarig contract, verlenging is echter niet uitgesloten. Beloning is afhankelijk van inbreng van het betreffende redactielid.

Voor informatie of aanmelding kunt u bellen met telefoonnummer 071-273696 of kan contact opgenomen worden met de huidige redactieleden. Schriftelijke reacties kunt u richten aan:

Redactie BB
Vakgroep Bestuurskunde
Postbus 9555
2300 RB Leiden

Een sollicitatiebrief wordt niet verwacht. Een kort CV met vermelding van relevante informatie is voldoende.

Het museum privatiseert

Het verhaal gaat dat de schilderijenrestaurator van het Amsterdamse Rijksmuseum eens drie nieuwe penselen nodig had. Hij diende daarvoor de gebruikelijke aanvraag in bij het rijksinkoopbureau, dat hem aan het einde van het jaar drie huisschilderskwasten stuurde. De man liep toen naar de naast het museum gelegen winkel van Van Beek aan de Stadhouderskade en betaalde de drie penselen uit eigen zak.

Lucella Carasso

Deze anecdote illustreert de situatie waarin de Nederlandse rijksmusea zich bevinden: de departementale bureaucratie is een knellend corset geworden. Dit is ook tot WVC zelf doorgedrongen en men zoekt naar een formule die toegesneden is op de dynamische eisen die ook aan het tegenwoordige museum worden gesteld. In het heersende politieke klimaat werd privatisering het sleutelbegrip.

In de praktijk ligt de zaak minder eenvoudig dan in de politiek. Musea kunnen onmogelijk hun kostje verdienen of op eigen fondsen draaien, zoals blijkt uit het voorbeeld van Nederlands oudste museum. Het uit 1778 daterende Teylers Museum in Haarlem bleef twee eeuwen lang op eigen benen staan, maar moest ten slotte door het Rijk gesubsidieerd worden. Anders had deze instelling vandaag niet meer bestaan.

Daarbij komt dat sedert de Bataafse revolutie van 1795 het museumwezen in directe of indirecte zin als een landsbelang wordt beschouwd. In 1800 werd in het Haagse Huis ten Bosch het eerste rijksmuseum van ons land geopend: de Nationale Konst-Gallerij. Spoedig volgden er meer. Ups en downs volgden elkaar in de loop van de tijd op. Nederland toonde zich nooit gul en vaak op z'n smalst als het om musea ging, maar de inzet van de overheid bleef groeien. Dat gold ook voor de publieke belangstelling, die vooral na 1950 sterk toenam. Toen het CBS in 1937 voor het eerst landelijk telde, kwamen er 1,4 miljoen bezoekers in 248 musea uit de bus. In 1950 was

dit cijfer 2,5 miljoen en thans ligt het aantal bezoeken tussen de 15 en 20 miljoen, over een kleine 600 musea verdeeld. De kleine instellingen weten daarbij een groeiend deel van de belangstelling naar zich toe te trekken. Museumbezoek behoort tot het levenspatroon. Er gaan meer mensen naar het museum dan naar het voetbalstadion.

GROEN LICHT

In de huidige situatie zijn de rijkssubsidies aan de niet-rijksmusea sterk verminderd en zullen de rijksmusea in de subsidiesfeer belanden. De commissie van cultuur van de Tweede Kamer gaf op maandag 27 mei 1991 het groene licht aan minister d'Ancona van WVC om de zeventien rijksmusea te verzelfstandigen. Over de rechtsvorm wordt nog gepraat, waarbij opvalt dat vanuit de rijksmusea geen ongeruste geluiden weerklinken. Is men vol vertrouwen, of speelt een rol dat de afgelopen jaren voor verschillende rijksmusea gunstig geweest zijn? In Leiden werd het Rijksmuseum van Oudheden fraai verbouwd en onlangs bracht Museum Boerhaave binnen- en buitenland met zijn nieuwe opstelling tot verrukking. Boerhaave, in 1928 opgericht, werd in 1947 rijksmuseum. Thans, een halve eeuw later wordt dit Rijksmuseum voor de Geschiedenis van de Natuurwetenschappen en van de Geneeskunde geprivatiseerd. Wat vindt directeur dr. G.A.C. Veeneman, sedert 1974 op het museum werkzaam, daarvan?

NV VERSUS BUREAUCRATIE

U bent directeur van één der rijksmusea die al enige tijd een zelfstandig financieel beleid heeft mogen voeren.

Samen met het Rijksmuseum Twenthe, het Rijksmuseum voor Oudheden en het Van Goghmuseum vormt het museum Boerhaave inderdaad het eerste klasje. Deze instellingen zijn uitgekozen omdat zij het zelf wilden en omdat zij al redelijk bedrijfsmatig waren. Voor ons was het leuk omdat er vroeger nooit duidelijkheid was als het om geld ging. Er werden geen grenzen gesteld. Er was alleen op slinkse wijze aan geld te komen en daar houd ik niet van. Nu hebben we meer duidelijkheid en wij overvragen de overheid nooit; we kloppen niet snel aan voor geld. Zo koop je dus je eigen vrijheid. Ook voor de organisatie is het leuker: de boekhouder heeft een volwassener taak, wetenschappers krijgen door financiële ruimte meer mogelijkheden en de structuur is naar de werknemers toe opener.

U bent dus voor verzelfstandiging. In welke vorm ziet u die het liefst gegoten: een NV, een BV of een stichting?

Het liefst een NV. Dat is de meest open vorm. Men weet in een kamerdiscussie dan waarover men het heeft. Het nadeel van een BV is dat het jaarverslag niet openbaar hoeft te zijn. Van stichtingen houd ik niet. Die zijn vaag en de directeur is daar vaak de sigaar; het bestuur zit vaak met z'n vijven op de directeursstoel.

Wilt u binnen de overheidssfeer blijven of verkiest u daarbuiten te gaan?

Ja, dat is de grote vraag. Het liefst er buiten. Anders krijg je weer veel wetgeving en dat betekent weer veel besturingselementen.

Vindt u het wenselijk dat er nog een bestuurslaag tussen de musea en de overheid komt?

Dat lijkt me mooi: zoiets als de Raad voor de Kunst. Anders gaan de ambtenaren het weer doen en krijgen we weer vaagheid. Maar dan moet die raad er wel anders

uitzien dan de Raad voor de Media. Die zit namens de overheid en controleert de regels sterk. Ik denk aan één openbaar iemand, of een klein lichaampje dat namens zo'n tien musea onderhandelt over loonstructuren, het verdelen van de centjes en zo.

Denkt u dat de overheid privatisering als middel ziet om probleemkindjes af te schuiven, met de bedoeling deze in een volgend stadium af te stoten?

Néé, dat is doemdenken. Als ze van ons afwillen, dan kunnen ze dat nu ook. Een democratie kan het zich niet permitteren om mooi bezit uit handen te geven. En bovendien: het museale veld is miniem. Er valt niet veel te bezuinigen.

Zou een NV te combineren zijn met de maatschappelijke uitgangspunten van het museum, zoals deze opgekomen zijn tijdens de Verlichting? Ik denk daarbij aan idealen als volksgeluk, kennis en het emanciperen van minder ontwikkelde groepen?

Je moet uitgaan van het overheidsbeeld. Een NV is niet altijd winstgevend, hoor. Wij denken niet aan winst. Maar je moet natuurlijk wel met het bedrijfsleven in zee, want de overheid kan niet alles betalen.

Als je niet uitkomt met het budget, kun je dan de toegangsprijzen verhogen?

De toegang is nu al duur!

En als er wegens geldgebrek nu eens een mooi stuk uit de collectie wordt verkocht? Nééé!!!

Dat bedrijfsleven ... Hoe denkt u de sponsors van het museumbeleid af te houden?

Sponsors doen gewoon een beetje mee, en dan alleen om tegen het publiek te zeggen: kijk wij doen óók cultureel. Ze gaan zich er verder heus niet mee bemoeien. Het is bij ons anders dan in Amerika; daar kun je je sponsorbijdrage van de belasting aftrekken. Als je je geld toch kwijt bent, pompen ze daar natuurlijk liever een miljoen in een leuke tentoonstelling.

Zullen na de verzelfstandiging minder populaire zaken nog wel tot hun recht

komen? Gaat dan niet al het geld naar wat publiek trekt?

Nee, daar geloof ik niet in. Er zijn echt wel mensen met hart voor de zaak bezig. Verzelfstandiging moet je louter zien als een gevecht met de bureaucratie die zichzelf altijd weer aanvult. Jammer hoor, want bij de overheid zitten allemaal goed opgeleide mensen die alleen nog maar brieven naar elkaar schrijven.

De collecties van de rijksmusea blijven bij het Rijk. Als u na de verzelfstandiging nu een nieuwe aankoop doet, aan wie legt u dan verantwoording af? Aan de vennootschap of de stichting waarbij u in dienst bent, of bij het Rijk?

Als de collectie van het Rijk is, heb je verplichtingen. Het liefst zie ik de rijksvoorwerpen in de vorm van schenkingen aan de staat. Maar het is belangrijk dat je zelf kunt beslissen wat je aankoopt ... Maar goed, alles is nog in een pril stadium. Vóór het eind van dit jaar hopen we uit de problemen te zijn.

Zal er in de toekomst in toenemende mate gebruik gemaakt worden van adellijke dames die er als vrijwilliger wat bij willen doen, zoals vroeger, en nu nog bij Paleis Het Loo?

Ik persoonlijk houd niet zo van vrijwilligers. Ik werk wel met werkstudenten, conform de regels omtrent oproepkrachten. Als bedrijf moet je inspelen op de arbeidsmarkt; in Leiden bestaat die uit veel studenten. In kunstmusea verwacht ik overigens wel zo'n ontwikkeling. Kijk maar naar het Mauritshuis in Den Haag. Daar staan de dames in de rij. Gezelligheid, hè?

Over het Mauritshuis gesproken: de scheidende directeur, Hoetink, sprak tijdens z'n afscheidsrede zijn zorg uit over de opkomende managementcultuur binnen de musea. Managers zouden de 'inhoudelijke bazen' vervangen.

Ja, Hoetink is een beetje bang. Ik niet. Wat men wil is een inhoudelijk iemand die met de portemonnee kan omgaan. Je kunt in een museum niet 'slechts een manager'

neerzetten. De wetenschappers en restauratoren, goed opgeleide mensen, zijn de motoren van een museum. Die accepteren echt niet het beleid van een leek. Ik vind wel dat veel musea hun beleid moeten veranderen. Je ziet vaak dat de directie van wetenschappers uitpuilt. Er ontstaan dan kleine managementgroepjes met kleine prestiges. Onbestuurbaar. Je moet zo'n staf uitdunnen: gewoon één vertegenwoordiger van de wetenschappers er in en één van de restauratoren.

dr. G.A.C. Veeneman

Soevereine bedelaars

Autonomie en soevereiniteit zijn sleutelwoorden in de politiek in Midden-Europa, Oost-Europa en de Sovjetunie. Estland, Letland en Litouwen beschouwen zich als soevereine republieken. Ze hebben grensposten geïnstalleerd en slagbomen aangebracht. Nationalisten in bij elkaar geraapte uniformen houden er de wacht. Joh. Enschede & Zonen zijn benaderd om te vernemen hoeveel het drukken van eigen bankbiljetten kost. (Ik doe hier niet denigrerend over.) Kroatië wil uit de Joegoslavische federatie. Slovenië, Rusland, Georgië en andere onderdelen van (vroeger) omvangrijker staten hebben zich eveneens soeverein verklaard. Armenië wacht nog op het referendum van september voor de 'bevestiging' van zijn soevereiniteit; Ter Petrosjan twijfelt er niet aan dat de Armeense bevolking en masse voor zelfstandigheid zal kiezen. Sommige soevereiniteitsverklaringen halen de Nederlandse dagbladers niet. Het aantal autonomieverklaringen is nog groter: provincies, steden, maar ook fabrieken verklaren zich autonoom. Autonoom binnen welk statelijk verband is vaak onduidelijk.

J. Oversloot

Het uitroepen van soevereiniteit betekent niet dat een 'staat' daarmee inderdaad soeverein is geworden. (Ik zet staat tussen aanhalingstekens, want een niet soevereine staat lijkt een contradictio in terminis.)

Soms is het woord tegelijk de daad. Als ik u iets beloof, dan beloof ik iets met dat ik zeg dat ik iets beloof. (Als ik daarentegen zeg dat ik loop, terwijl ik hier rustig achter mijn toetsenbord zit, dan lieg ik, of ik maak een grapje, want aan mijn zittende toestand verandert niets.) Als de ambtenaar van de burgerlijke stand tegen het bruidspaar zegt "dan verklaar ik u hiermee tot man en vrouw" (of woorden van gelijke strekking, ik ben de precieze formule vergeten), dan is het bruidspaar daarmee in de huwelijks staat verbonden. Als een voorzitter zegt "ik verklaar de vergadering voor geopend", dan is de vergadering daarmee geopend. Het zichzelf soeverein verklaren is daarentegen weer geen speech act (taaldaad). De soevereiniteit wordt door het uitroepen van die soevereiniteit niet tot werkelijkheid.

Soevereiniteit moet worden waargemaakt. In veel gevallen maakt de soevereiniteit die wordt uitgeroepen nauwelijks of geen kans om te worden verwezenlijkt. Dan lijkt die

soevereiniteitsverklaring licht komisch. De internationale pers maakt er geen gewag van, want beschouwt de soevereiniteitsverklaring als niet serieus, of maakt er een enkele keer wel gewag van, maar dan als curiosum. Het is zeer wel mogelijk dat zo'n soevereiniteitsverklaring uiting is van een diep gevoeld verlangen. De intensiteit van dat verlangen is echter onvoldoende voorwaarde.

HOOGSTE GEZAG

Als de hoogste feitelijke macht in een land wordt uitgeoefend door 'anderen' dan degenen die beweren het hoogste gezag te zijn of te vertegenwoordigen, of als er twee of meer soevereiniteitsaanspraken zijn, dan 'wint' (voorlopig) die groep of die persoon die kan laten voelen wie de baas is. Een toestand waarin de soevereiniteit binnen een staat wordt betwist is niet uitzonderlijk. Wie zich in de hoofdstad uitgeeft voor (de vertegenwoordiger van) het soevereine gezag kan zich in de provincie soms niet vertonen, of kan die hoogste gezagsaanspraak daar slechts plaatselijk en tijdelijk

waarmaken. Dat geldt in Columbia, Peru, Cambodja, Ethiopië, Angola, in zoveel andere landen. Het zijn geen ideale toestanden, ze passen niet netjes in het statelijk model, maar het zijn geen uitzonderingen. Wanneer er al een erkende staat is, gewoonlijk ook nog lid van de Verenigde Naties, maakt de internationale gemeenschap zich gewoonlijk over die betwiste soevereiniteit niet druk.

Litouwen, Georgië enzovoort hebben zich soevereine staten verklaard en vragen, eisen van andere staten erkenning van hun nieuwe positie. Erkennen kun je alleen iets wat het geval is, zo lijkt het. Maar je kunt mensen, staten, er ook toe verleiden een fictie te delen.

Erkenning van staten heeft te maken met bewijslast. Een erkende staat blijft een erkende soevereine staat totdat het tegendeel, soms hardhandig, wordt bewezen. Het bewijs van soevereiniteit hoeft door een eenmaal erkende staat niet voortdurend te worden geleverd. Wie een staat proclameert op een plek waar een andere staat of andere staten (ook) aanspraak maken op het hoogste gezag heeft die bewijslast wel.

REPUBLIEKEN IN RUSLAND

Litouwen, Georgië, Estland, Letland hopen ook op een spoedige erkenning van hun soevereine status, omdat dit hun naar verwachting helpt om binnen hun nieuwe staat de soevereiniteitsaanspraak gewicht te geven. Als Moskou - het centrum van de Unie - thans tien- of honderdduizend soldaten naar Tiflis zou sturen, Chamsachoerdija gevangen zou zetten en de republiek Georgië onder direct bestuur zou plaatsten (met herstel van de autonomie van de provincie Zuid-Ossetië, een autonomie die namens de soevereine republiek Georgië door Zviad Chamsachoerdija is opgeheven), dan moet dit door 'de internationale gemeenschap' nog worden beschouwd als een

interne aangelegenheid. Een staat mag binnenlands niet alles, maar heel veel.

INTERNATIONALE ERKENNING

Als een groot aantal landen de soevereiniteit van de republiek Georgië eenmaal heeft erkend - en dan liefst een groot aantal landen die er toe doen: aan IJsland alleen heb je weinig - is het spel een ander spel, en de inzet van Moskou hoger. Ook daarom wil Chamsachoerdija, ik blijf even bij hem, erkenning van die soevereiniteit. En mede daarom aarzelen de staten waarvan hij graag erkenning zou ontvangen die simpele verklaring te laten uitgaan. Die simpele verklaring kan ook de erkennende landen immers zeer veel kosten. Met Landsbergis, Chamsachoerdija, Jeljtsin, Ter Petrosjan kunnen wel afspraken worden gemaakt, wij kunnen wel doen alsof zij presidenten zijn van soevereine staten, maar of zij hun afspraken kunnen nakomen is onzeker; en of anderen, hun 'opvolgers', door hun aangegane verplichtingen willen en kunnen overnemen is nog onzekerder. Zij zijn vooralsnog de vragende partij, en hun credietwaardigheid is twijfelachtig. De sympathie die men misschien heeft voor hun zelfstandigheidsstreven verandert daar weinig aan.

Soevereiniteit is niet hetzelfde als autarkie. Maar de vergaande verwevenheid van de economieën van Georgië en Armenië met die van de Unie, met name die van Rusland, en de absolute onmogelijkheid van een snelle heroriëntatie van de economieën van beide Kaukasische republieken zorgen voor een hoog droomgehalte in de soevereiniteitsidee van Chamsachoerdija en Ter Petrosjan. Een (de facto) erkenning van de soevereiniteit van Georgië en Armenië door het centrum, gekoppeld aan een politiek van economisch isolement van die republieken, zou met name voor Armenië maar ook

voor Georgië spoedig armoede betekenen. Het centrum kan de balsturige Kaukasische republieken op die manier de last van volledige zelfstandigheid laten voelen - en hun daarmee mogelijk tot gezeglijkheid bewegen. Gezeglijk betekent in de optiek van het centrum: bereid de formule van de 'nieuwe unie' te aanvaarden. Rusland zal een dergelijke politiek van confrontatie door het centrum jegens die kleinere republieken mogelijk niet accepteren. De reactie daarop kan zijn een politiek van toenadering tussen republieken die hun soevereiniteit door het centrum getest en getart zien. En dan, als resultaat: Toch een soort (con)-federatief verband tussen republieken die daar nu absoluut (eerst) vanaf willen?

OOSTBLOK EN EG

Er is iets eigenaardigs aan de hand met het soevereiniteitsstreven in Midden- en Oost-Europa. (De landen in voorheen de Unie van Socialistische Sovjet Republieken laat ik in dit tweede deel buiten beschouwing.) Het nationale soevereiniteitsstreven lijkt er soms op gericht om, na daadwerkelijk soevereiniteit te hebben verworven, deze zo vlug mogelijk weer goeddeels af te staan. Zonder geprivilegieerde toegang tot de Europese Gemeenschap dreigt de soevereiniteit beklemmend en armoedig te worden. Lid worden van de Europese Gemeenschap betekent echter het klassieke idee van de soevereine (natie-)staat opgeven.

VAN OOST NAAR WEST

Polen en Tsjechoslowakije willen zo spoedig mogelijk lid worden van de EG. Dat is alleszins begrijpelijk. Ze willen toegang tot die markt, toegang tot het kapitaal en steun. Economische betrekkingen met 'het Oosten' leveren geen valuta op, geen nieuwe technologie, geen aansporing tot modernisering. De weinige voordelen die de

Midden- en Oosteuropese landen van hun intieme betrekkingen met de Sovjetunie ondervonden, zoals goedkope olie, zijn weggevallen. Walensa acht het lidmaatschap van de EG zelfs noodzakelijk terwille van het voortbestaan van de soevereine staat Polen. Acht jaar wachten op lidmaatschap is hem, en Polen, te lang. Als Polen net zolang moet wachten als Portugal heeft moeten wachten, zou Polen zich gedwongen kunnen voelen zich op het Oosten in plaats van op het Westen te oriënteren, liet Walensa weten. Een uiting van ongeduld en teleurstelling eerder dan een reëel dreigement. Hij weet natuurlijk ook: van de Sovjetunie is voorlopig geen economische steun te verwachten.

Polen en Tsjechoslowakije, Slovenië, en wie straks verder candideren, verklaren zich met hun (proto-)aanvraag van lidmaatschap van de EG bereid om, mede 'tot behoud' van hun soevereiniteit, hun zelfstandigheid als soevereine staat voor groot deel weer af te staan. En waaraan of aan wie staat men die soevereiniteit dan weer af?

Het lijkt er op dat met de Europese 'eenwording' de begrippen staat en soevereiniteit hun geijkte betekenis meer en meer verliezen. Het idee van een hoogste, exclusieve macht binnen een bepaald territorium is deels al fictie voor de lidstaten van de EG. Er treedt verlies van 'statelijke soevereiniteit' op, of liever misschien: soevereine rechten worden door de (nieuwe) lidstaten overgedragen - maar niet aan een nieuwe soeverein. De EG is geen statenbond, geen bondsstaat, geen staat. De EG is iets wat zich met de klassieke, met elkaar verbonden begrippen soevereiniteit en staat niet goed meer laat definiëren. Die klassieke begrippen zijn alleen nog dienstig om te aan te geven wat de EG niet is - en wat ook de lidstaten niet meer zijn.

Voor wie langer dan tijdelijk aan het soevereine staatsidee hecht lijkt binnen de EG steeds minder plaats.

TOEGANG TOT DE EG

Voor de nieuw zelfstandige staten in Midden- en Oost-Europa wordt het vinden van een goede verstandhouding met de EG steeds belangrijker, gelet op de reële mogelijkheid dat er straks mogelijk buiten de EG nauwelijks nog een florerend Europa rest. Oostenrijk heeft al lidmaatschap aangevraagd, Zweden gaat het doen (heeft het misschien al gedaan als u dit leest); Finland en zelfs Zwitserland overwegen een aanvraag. De Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) stelt, vergeleken met die zwellende EG, allengs minder voor. (Ze kan straks misschien het best gedefinieerd worden als een restgroep van niet-EG-leden die bijzondere, collectief onderhandelde betrekkingen met de EG onderhouden.) De nieuw zelfstandige staten beschikken niet over het kapitaal - noch trouwens over het soort ondernemingen dat daar voor nodig is - om zich toegang tot de EG te verschaffen door er filialen van eigen bedrijven te vestigen en zich in te kopen, zoals Amerikaanse, Zweedse en Japanse firma's hebben gedaan.

Een echte onderhandelingspositie hebben de Midden- en Oosteuropese landen niet. Wat ze kunnen doen is dreigen met hun ellende. Geen prettig idee: de EG als een welvarende burcht, met de Midden- Oosteuropese landen als leprozen kleumend buiten de poorten.

ECONOMISCHE LASTEN

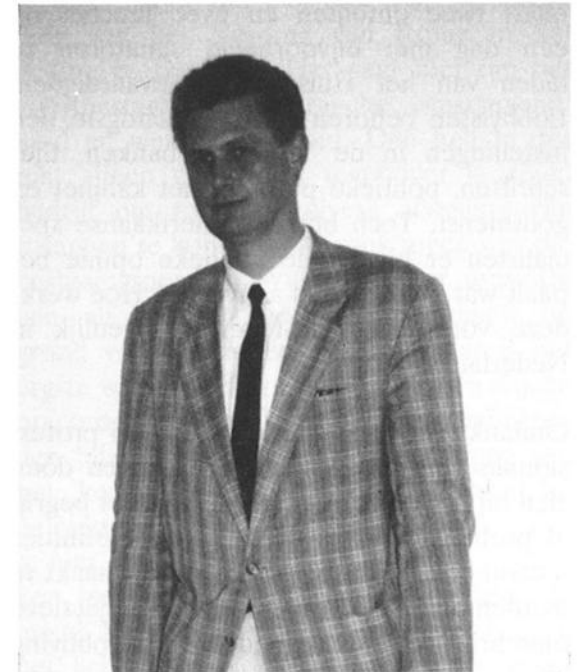
Polen en Tjechoslovakije (Slovenië en-zovoort) hebben nog steeds een economie die heel veel afwijkt van het soort volkshuishouding (of: de soorten volkshuishoudingen) die we thans binnen de EG kennen. Lidmaatschap van de EG met ingang van 'heden' (zeg over een jaar, twee jaar, wat Havel en Walensa een redelijke termijn leek), zou voor de EG een grote

last betekenen, en de economieën van de post-communistische landen in een plotse-linge overgangscrisis storten, die door de regeringen van die landen zelf moeilijk of niet meer te temporiseren is. De grote industriële conglomeraten in de post-communistische landen zijn nog steeds staatsbedrijven, waarvan een groot aantal van subsidie afhankelijk is. De staalbedrijven zouden bij vermindering van staatssteun, waartoe de EG hen zou dwingen, onmiddellijk in moeilijkheden geraken. (Sanering van die ondernemingen moet toch een keer gebeuren. Dat is waar. De nationale regeringen aarzelen nu om die sanering met kracht door te voeren mede vanwege de politieke onrust die dit zou kunnen veroorzaken. Als de EG hen echter zou 'dwingen', kunnen de nationale regeringen de politieke last van die economische sanering gedeeltelijke afwentelen - wat de verhouding tussen de nieuwe, post-communistische lidstaten en het sterke deel van de EG onmiddellijk onder spanning zou zetten. De vergelijking met het samengaan van West- en Oost-Duitsland gaat niet helemaal op, maar ze is niet absurd.) Als mijnbouwbedrijven en andere industriële ondernemingen in Polen, Tsjechoslowakije enzovoort zouden moeten voldoen aan de milieu- en veiligheidsnormen van de EG, dan moeten de meeste daarvan eenvoudig dicht. De keuterboeren, weten we, worden in alle EG landen weggedrukt; de Poolse agrarische sector bestaat uit keuterboeren. Ik noem maar een paar problemen.

Als Polen en Tsjechoslowakije onmiddellijk in de EG zouden worden opgenomen (wat dus niet kan, vanwege wetten die in de weg staan en praktische bezwaren) zou dat een schok betekenen; ze zouden geen eigen 'volkshuishouding' meer overhouden. Kun je zo'n schok nog 'therapeutisch' noemen? Polen en Tsjechoslowakije konden dus niet wensen onmiddellijk te krijgen wat ze vroegen. Is dit raar? Niet zo heel raar, volgens mij. Zijn Walensa en Havel dan dom of

hebben ze domme adviseurs? Ook niet. Nu toetreden tot de EG is onmogelijk. De vriendelijke - eigenlijk niet zo vriendelijke - afwijzing van het verzoek tot spoedige toelating kan voor de kandidaat-leden niet als een verrassing zijn gekomen. Walensa en Havel hebben, denk ik, willen voorkomen dat toetreden tot de EG ook straks (zeg over acht jaar) nog lastig is, zij het dan om andere redenen. Zij hebben hun positie aan de orde willen stellen nu er nog iets aan de orde te stellen valt. Als de EG, plus Europese Monetaire Unie, plus Europese Politieke Unie, zich inderdaad zouden ontwikkelen met het momentum waarvan sommigen dromen, is het zaak erbij te zijn voordat de belangrijkste beslissingen over de architectuur van het 'kleine Europese huis' zijn genomen. Hun verzoek betekent ook dit: wil vooral een (goed verwarmde) antichambre niet vergeten.

(Delen van dit stukje werden eerder afgedrukt in Trouw, op 11 en 18 mei 1991.)

J. Oversloot

Leidt lobbying de Lage Landen ?

Lobbying, wie heeft er geen beeld van en oordeel over. Maar hoe zit het met lobbying in Nederland? Na gesprekken met beroepslobbyers blijkt wat kan en wat niet kan. Wat mag en niet hoort. Wat men wil maar niet doet. Na een theoretische afbakening komen onder andere drs. P. Smit en mr. J.G. de Vos aan het woord en vertellen over hun ervaringen.

Peter van Keulen

Lobbying en professionalisering schijnt in Nederland een niet bestaande en niet toegestane combinatie te zijn. Lobbying roept dan ook nog bij velen een bevooroordeeld beeld op van zaken doen in de wandelgangen die alleen zijn weggelegd voor bevoorrechte belangengroepen. Dit alles in tegenstelling tot de miljoenen- praktijken van diverse grote lobbykantoren in de Verenig-

de Staten waar lobbying uitgevonden én openbaar is. In het land waar de roots van deze professionele bezigheid liggen is men de associatie met de Drie B's kwijt: Booze, Blonds and Bribes. Geregistreerde lobbyisten in de Verenigde Staten verdienen gezamenlijk een slordige 1.5 á 3 miljard dollar per jaar. Een uurloon van vierhonderd dollar is geen uitzondering in dit beroep,

naast twee ontbijten en twee lunches op één dag met bijvoorbeeld senatoren of leden van het Huis van Afgevaardigden. Lobbyisten behoren tot de machtigste tien instellingen in de VS, vóór banken, tijdschriften, politieke partijen, het kabinet en godsdienst. Toch blijven Amerikaanse specialisten er bij dat de publieke opinie bepaalt wat het Congres aanvaardt. Hoe werkt deze vorm van 'sub-regeren' eigenlijk in Nederland?

Ondanks verwetenschappelijking en professionalisering van het beroep lobbyen doen zich bij het exact definiëren van het begrip al problemen voor. Zoals zovele definities dienen ook bij dit begrip keuzes gemaakt te worden om uit te komen op een subjectieve omschrijving. Van Schendelen ziet lobbying als een actieve poging de uitkomsten van politieke besluitvorming in een gewenste richting te beïnvloeden (1984). De ware aard van aanvaardbare lobbying is informeren en overtuigen. Lobbying wordt door veel vakspecialisten in Nederland veelal gelijk gesteld aan public affairs (PA). Definiëring van dit begrip vertoont ook weinig eenstemmigheid. Leyers definitie van PA luidt: 'PA houdt zich binnen het bedrijf bezig met de handhaving van het evenwicht tussen onderneming en omgeving. Een aspect van de handhaving van dit evenwicht is de systematische aanpassing van ondernemingsdoelstellingen aan eisen die de omgeving stelt. Bij deze aanpassing staan de strategie en organisatie van de onderneming op onderdelen ter discussie. Voorwaarde hierbij is dat relevante informatie uit de omgeving binnen de onderneming wordt opgevangen. Tevens staat centraal het bevorderen van acceptatie van het gevoerde ondernemingsbeleid. Bij deze actieve beïnvloeding spelen communicatie, overleg en onderhandelen met stakeholders een essentiële rol'. Public affairs mag beschouwd worden als een verbijzondering binnen de public relations. (Leyer, 1977 in: A. van der Meiden, Profiel en Professie, 1986.)

Blijkens deze twee definities lijkt lobbying zich meer op de overheid te richten en PA meer op het bedrijfsleven. Echter een bedrijf heeft vaak ook politieke belangen en 'de' politiek is er veelal bij gebaat op de hoogte te zijn van hoe er bij bedrijven gedacht wordt. Een combinatie van deze definities geeft dan ook aan wat in dit artikel bedoeld wordt met lobbying. Dr. B.J.S. Hoetjes, verbonden aan de vakgroep Bestuurskunde in Leiden: 'Het gaat bij lobbying niet alleen om 'beïnvloeding' maar vooral om de manier waarop en de middelen waarmee invloedspogingen worden ondernomen. 'Beïnvloeding' op zich is toelaatbaar en democratisch, echter sommige gehanteerde middelen zijn niet toelaatbaar. Aan dit laatste heeft lobbying zijn slechte naam te danken,' aldus Hoetjes.

Drs. Peter Smit (35) is een Nederlandse lobbyist. Na zijn studie geschiedenis en een baan bij de fractie van de VVD in de Tweede Kamer belandde hij bij het lobbykantoor ICN. Na een paar jaar ervaring opgedaan te hebben besloot hij voor zichzelf te beginnen. Smit: 'Een cliëntèle opbouwen behoort in de beginperiode tot de prioriteiten en aangezien men in de Haagse praktijk nog niet echt bekend is met het fenomeen lobbying kost dit tijd.' Definitieproblemen onderschrijft Smit, maar hij stelt dat 'lobbying gelijk is aan public affairs'.

Mr. J.G. de Vos (51) bekijkt lobbying vanuit een ander perspectief. Terwijl Smit intermediair is tussen opdrachtgever en overheid, is De Vos verantwoordelijk voor het propageren van het belang van zijn bedrijf. Na zijn rechtenstudie in Leiden begon De Vos in 1969 als bedrijfsjurist en directie-secretaris bij Turmac Tobacco Company. Inmiddels is hij lid van de hoofd-directie van Turmac en voorzitter van de Peter Stuyvesant Stichting welke zich bezig houdt met het integreren van kunst in de 'eigen' werkomgeving. Als 'executive director public affairs' reist De Vos door heel Europa om beleidsmakers, die zich bezig

houden met wetgeving aangaande de tabaksindustrie, waar nodig te voorzien van kanttekeningen en benodigde informatie bij dit wetgevingsproces. De Vos: 'Dat is een kwestie van de telefoon oppakken, of via een andere manier gebruik maken van de opgebouwde relaties en netwerken. Lobbyen stoelt voor mij op een combinatie van industriepolitiek- en juridische kennis van zaken. Een exacte definitie vind ik niet zo belangrijk. Wat het wezenlijke is van lobbyen is dat het aandringt op de meest zuivere vorm van hoor en wederhoor bij het besluitvormingsproces'.

Beide lobbyisten wijzen op het belang van het interveniëren in het wetgevings- en beleidsproces. Smit: 'Daar waar de beleidsambtenaar een steek laat vallen ligt mijn kans. Tijdens een persoonlijk gesprek kun je hem dan wijzen op de mogelijk negatieve effecten wanneer een wet op een bepaalde manier wordt uitgevoerd. Kwaliteit van wetgeving staat dan centraal.' Smit houdt zich momenteel bijvoorbeeld bezig met de uitvoering van het Nationaal Milieubeleids Plan. De afschaffing van aluminium als milieu-belastend materiaal kan hierbij tot één van de mogelijkheden behoren. 'Stel je voor dat je Hoogovens als klant hebt, dan moet je als lobbyist dat bedrijf bijstaan bij het sturen van hun boodschappen naar ambtenaren en politici. Dat moet met behulp van een degelijke argumentatie. In het geval van een mogelijk aluminium verbod kun je bijvoorbeeld wijzen op de mogelijkheden van recycling.' Ook De Vos spreekt over het belang van een juiste interventie in het wetgevingsproces, een proces wat overigens volgens hem de laatste tijd veel te snel en slordig plaatsvindt. Hot issue voor hem is bijvoorbeeld het voorstel van de ministerraad in Brussel om tabaksreclame verder in te perken of zelfs helemaal te verbieden. De tabaksbranche houdt, om deze materie collectief aan te pakken, regelmatig industriepolitiek overleg over de wijze waarop men de wetgever zal trachten

te doen inzien dat hier een ernstige schending van het Verdrag van Rome in het geding is. De Vos: 'Het gaat hier om het voortbestaan van de branche, winstgevendheid en werkgelegenheid. Dan heb je dus niet alleen een plicht tegenover je eigen bedrijf om tot een zuivere afweging van belangen te komen, maar ook tegenover die beslissingsnemers. Wat heb je er tenslotte aan als mensen beslissingen nemen op grond van onvoldoende kennis, dat is het ergste wat er is. Informatie geven en wijzen op consequenties is dus belangrijk, beïnvloeden bijzaak.' Smit wijst op het belang van het 'kennen van de stukken'. 'Je kunt bij beleidsvorming wel mee praten maar als je je niet voorbereidt en niet grondig je stukken leest dan val je uiteindelijk door de mand. Dan kan je wetgeving niet echt tegen het licht houden. Dit is slecht voor jezelf maar ook voor het belang van de klant'. De Vos: 'Je moet je verhaal goed voorbereiden, hoofd- en bijzaken uit elkaar houden en vooral ook goed de antwoorden weten. Dat ben je ook verplicht aan die beslissingsnemers die voor jouw probleem de tijd nemen maar vaak niet veel tijd hebben.'

Lobbying en public affairs zijn de afgelopen jaren sterk geprofessionaliseerd. In de Verenigde Staten zijn er naar schatting negenduizend geregistreerde en niet-geregistreerde lobbyisten. In Nederland is dit slechts een fractie: in Den Haag zijn ongeveer vijftig commerciële lobbykantoren actief. Voordeel van een professioneel lobbybedrijf is dat zij zorgen voor een efficiënte begeleiding in het doolhof van het wetgevingsproces op basis van ervaring en specialisme. (Het wetgevingsproductieniveau in Nederland behoort tot de koplopers van Europa; alleen de Italiaanse overheid produceert meer wetten!) Aansluitend nadeel is echter dat dit specialisme niet zeer groot mag worden omdat anders de grove, generieke lijnen uit het oog verloren worden. Voor bijvoorbeeld de tabaksindustrie lijkt het dus nuttig één verantwoordelijke te hebben die

de contacten legt en het netwerk opbouwt. De Vos heeft hier dus in 22 jaar een internationale 'network-building' voorsprong opgebouwd ten opzichte van bijvoorbeeld de relatief jongere Smit die stelt dat je als lobbyist nooit een klant mag garanderen dat je bijvoorbeeld binnen drie maanden resultaat boekt. Een dergelijk snel resultaat is onmogelijk omdat er met velen een vertrouwensrelatie opgebouwd moet worden om in een context van een goed gesprek te kunnen plaatsen. Dit vergt een inspanning van luisteren, praten en tijd, veel tijd.

De vraag blijft bestaan waarom public affairs in de Verenigde Staten zo ver is ontwikkeld en niet bijvoorbeeld in Nederland. De geïnterviewde lobbyisten zijn het erover eens dat dit komt door de invloed van het Amerikaanse partijstelsel. In deze tweepartijencultuur zijn zoveel minderheidsgroeperingen die tussen de wal en het schip vallen, dat deze ook naar ingangen zoeken in het wetgevingsproces. Via lobbying krijgen de minderheidsgroepen ook een stem. In Amerika sloeg 'dit opkomen voor minderheden enigszins door blijken omkooptochten en andere niet-legale praktijken. Via strenge wetgeving zouden de Drie B's (Booze, Blonds and Bribes) nu tot het verleden en meer tot de alledaagse openheid moeten behoren.

De Vos: 'Zoals de Amerikanen zijn doorgevoerd met hun lobbypraktijken zal dat in Nederland nooit gebeuren. Dat past niet in de aard van de Nederlander. De burger heeft altijd een zeker wantrouwen en achterdocht tegen macht, machtsuitoefening en machtscentra. Dat neem je nooit weg want je regelt iets over hun hoofden. Ik denk overigens wel dat iedereen die de moeite neemt, de mogelijkheid heeft om door te dringen tot beslissingsnemers.' Volgens Smit zijn wij meer een consensus-land en geen vleiersdemocratie: 'Mede gezien onze corrigerende media en onze instabiele coalitieregeringen heeft lobbying zich niet zo sterk ontwikkeld. Ook al zou je het proberen, het

zou in Nederland toch niet lukken.'

Als best georganiseerde lobby valt op het Binnenhof vaak de naam van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten onder leiding van ex-kamerlid K. de Vries.

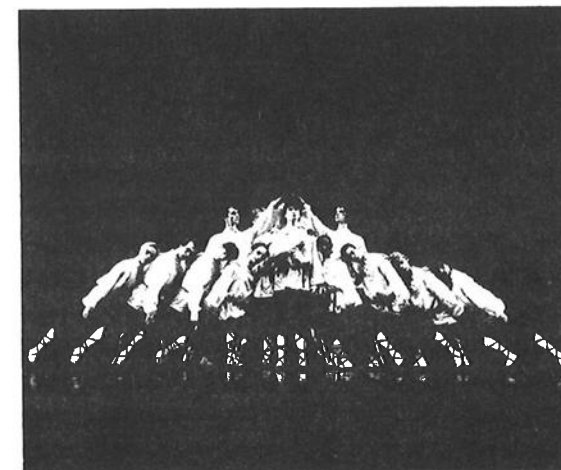
Ook het Verbond van Nederlandse Ondernemingen doet van zich spreken als lobbyorganisatie, al sinds het einde van de vorige eeuw. Voorzitter Rinnooy Kan, in zijn inaugurele rede: 'Juist in het beïnvloeden van maatschappelijke opvattingen over de onderneming heeft het VNO een belangrijke taak. Die beïnvloeding verloopt van oudsher langs lijnen van nuchterheid en redelijkheid.' Prof. dr. W. van Schendelen, die sinds 1972 het lobbyen in politiek Den Haag onderzoekt, meent dat de toenemende lobbyactiviteiten rondom het Binnenhof niet tot ontsporingen hebben geleid. Kamerleden en ambtenaren halen met lobbying niet het grote geld binnen. 'Nederland is zo klein dat er niets verborgen kan blijven', aldus Van Schendelen.

Smit vertelt dat hij het in eigen ervaring nooit heeft meegemaakt dat aan een Nederlandse politicus onoorbare voorstellen zijn gedaan. 'Hoogstens heb ik het meegemaakt dat een lid uit de Tweede Kamer achteraf een goede fles wijn kreeg aangeboden als dank voor zijn steun. Ook heb ik het meegemaakt dat Kamerleden of ambtenaren op een buitenlandse reis werden uitgenodigd voor een werkbezoek, bijvoorbeeld naar een hoofdkantoor van een buitenlands bedrijf dat in Nederland een vestiging heeft. Daarbij wordt men natuurlijk doorgaans niet als oud vuil behandeld. Zulke werkbezoeken zijn noodzakelijk. Maar een bedrijf dat daarbij overdrijft, daar zit dan toch wel een luchtje aan. Het moet wel zakelijk blijven.' Op dit moment schijnt 'lobbying by art' zelfs zeer populair te zijn: In plaats van de klassieke zakenlunch bezoeken kamerleden nu regelmatig het Concertgebouw waar ook relaties uit het bedrijfsleven vertoeven.

De Vos sluit idealistisch de dialoog door te

stellen: 'Eigenlijk zou lobbying niet nodig moeten zijn. De maatschappelijke zorgvuldigheid gebiedt om je mening te vragen als bij het besluitvormingsproces jouw belang of dat van je bedrijf in het geding is.' Volgens dr. Hoetjes is deze laatste uitspraak van De Vos 'een beetje naïef: je mag, kunt en moet in een democratie je mening geven. De vele overlegorganen en adviescommissies maken lobbying in Nederland overbodig. Beïnvloeding via deze organisaties geeft voldoende toegang voor de vertegenwoordiging van de belangen van bijvoorbeeld bedrijven.'

Resteert de vraag: Leidt Lobbying de Lage Landen? Blijkens dit artikel kan deze vraag gematigd negatief beantwoord worden. Het laatste woord is echter aan de bestuurder over wie in dit artikel is gesproken maar die niet zelf aan het woord is gelaten. Binnen een jaar is er meer te lezen over hun ervaringen en over dit specifieke onderzoeks-onderwerp voor bestuurskundigen. We houden u op de hoogte!

'Lobbying by art': de kunst van het overtuigen

Contra-visitatie: docenten over studenten

Het verzorgen van Bestuurskunde-onderwijs gaat niet vanzelf. Naast allerlei plan-ningsproblemen en te kleine zalen krijgt een docent Bestuurskunde ook nog te maken met studenten. Onderwijs geven aan studenten Bestuurskunde vergt nogal wat van docenten. Docenten Bestuurskunde hebben het moeilijk. Aandacht voor al die moeilijkheden is hard nodig...

Erwin Muller

In een aantal stellingen zal het onderwijsge-drag van de fictieve Bestuurskunde-studente Marie-Louise Hoogdraver aan de orde komen. Vanzelfsprekend zijn het overgegeneraliseerde uitspraken, die geen betrekking hebben op herleidbare individuen. Enige relatie met de werkelijkheid, berust op puur toeval...

1. Marie-Louise Hoogdraver is vaak een kritiekloze consument.

Tijdens colleges acht Marie-Louise het niet nodig in discussie te gaan. Als de docent geen discussie uitlokt, zal Marie-Louise haar mond houden en passief de aangeboden stof consumeren. Nadenken over en kritieke vragen stellen bij de inhoud van colleges

komt zelfs niet in het hoofd van Marie-Louise op. Marie-Louise is ook nauwelijks inhoudelijk geïnteresseerd in de opbouw en diepgang van verschillende vakken.

2. Marie-Louise studeert resultaatgericht en nauwelijks inhoudsgericht.

Marie-Louise maakt zich veel drukker over het tentamen en de precieze verplichtingen dan over de vraag wat er nu precies aangeboden wordt. Het gaat er om hoe zo snel en met zo weinig mogelijk moeite een vak kan worden afgerond. Als het vak gehaald is, kan Marie-Louise de stof vergeten. Van onderwijsintegratie heeft Marie-Louise nog nooit gehoord.

3. Marie-Louise Hoogdraver heeft te hoge verwachtingen van haar arbeidsmarktperspectieven.

Marie-Louise meent dat zij direct na haar studie een hoge managementfunctie kan vervullen. Haar ultieme droom is meteen na de studie een gevierd organisatie-adviesbureau te leiden. Dat leidt bij Marie-Louise soms tot een houding van "ik weet het allemaal wel, wie ben jij om mij nog meer te vertellen". Het moet wel druk worden aan de top van al die organisaties als alle Marie-Louises dat soort banen krijgen.

4. Marie-Louise Hoogdraver wil pertinent niet bij de overheid werken.

Het idee om je hele leven ambtenaar te zijn, maakt Marie-Louise misselijk. Stel je voor, het maximale wat je daar kan verdienen is ongeveer F. 150.000,-. De overheid lijkt Marie-Louise vooral ook saai. Dat zij een studie doet die zich primair richt op het openbaar bestuur, is volgens Marie-Louise niet relevant. Je kunt met Bestuurskunde net zo makkelijk Philips leiden.

Hoe komt het nu dat Marie-Louise zo over Bestuurskunde denkt? Soms zal het aan de docent liggen die de stof aanbiedt, soms zal het aan de planning van bepaalde vakken in een semester liggen, soms zal het aan de beperkte studietijd liggen en soms zal het aan individuele omstandigheden van studenten liggen. Soms ligt het ook aan de columnist.

Wetgeving in beweging

Op 21 maart jongstleden vond de Landelijke Bestuurskundedag (LBD) plaats op de Katholieke Universiteit Brabant. Thema was dit jaar 'Wetgeving in Beweging'. Ongeveer vijfhonderd bestuurskundigen lieten zich inspireren door dit onderwerp en togen naar Tilburg. Onder deze menigte bevonden zich twee persratten namens Bestuurskundige Berichten, hieronder doen zij verslag.

Lucella Carasso
Mathilde Meijers

De lokale bestuurskundige studieverenigingen uit het land zijn verenigd in het Landelijk Overlegorgaan Bestuurskundestudenten (LOB). Eén van de voornaamste doelstellingen van dit orgaan is het jaarlijks organiseren van de LBD. Hiervoor wijzen zij ieder jaar de organisatie toe aan één van de aangesloten studieverenigingen. Zo verzorgde de BIL dit evenement in 1988, waarbij zij koos voor het thema 'Openbaar Bestuur in Beweging'. Dit eerste lustrumjaar van de LBD viel de eer te beurt aan Juribes, de juridisch-bestuurswetenschappelijke vereniging te Tilburg. Het organiserend comité met de welluidende naam Via Diritta koos dan ook voor een juridische invalshoek ('Wetgeving in Beweging'). Dit bleek echter geen belemmering voor een blakende belangstelling van bestuurskundigen. Had je de illusie dat alleen Neerlands enige echte studentenstad Leiden prat kon gaan op de ware jasje-dasje-cultuur, dan werd die nu in één klap weggevaagd door treinen vol met dergelijke plots volwassen lijkende studentjes. Eenmaal aangekomen vervolmaakten een heuse naambadge op de borst en congresmap onder de arm het geheel. De LBD is echter niet af te doen als een dag van uiterlijk vertoon. De inhoud deed zeker niet onder voor de vorm, maar was veeleer een bewijs dat studenten weldegelijk in staat zijn een evenement van verantwoord niveau te organiseren.

PROF. DR. U. ROSENTHAL

De algemene inleiding wordt gegeven door professor Rosenthal. Hij bespreekt wetgeving in beweging in een breder verband. Hij doet dit met gebruik van dominante beelden, metaforen die aansluiten bij dominante zienswijzen. Hij noemt 'wetgeving in beweging'; de druk om te bewegen is overal, men wil tempo maken, scoren en aan de lange termijn wordt niet echt gedacht. De wetgeving moet meehollen met het steeds veranderende beleid. Hij noemt instrumenttaliteit; mensen worden middelen tot het bereiken van doeleinden. Als huidige beleidsinstrumenten noemt hij voorlichting, marketing en overleg, die nu op één lijn staan met het traditionele beleidsinstrument 'recht, wet en regelgeving'.

Als derde dominant beeld geeft hij beslissen; de wetgeving moet het in toenemende mate afleggen tegen het 'moeten beslissen'. Het wemelt van schema's, plannen, nota's en in die contreien is er ruime aandacht voor krachtig management en valt wetgeving eruit. Een suggestie van Rosenthal is daarom juridisch management. Kort aangestipt is het vierde dominante beeld: Europa van het democratisch tekort. Tot slot merkt hij op dat wetgeving in beweging prachtig is, maar dat zowel bestuurskundigen als juristen het normbesef in stand moeten houden.

MR. J.M. POLAK

Als tweede spreker treedt naar voren mr. J.M. Polak, lid van de Raad van State. Hij wijst de aanwezigen er allereerst op dat hij door zijn functie een goede indruk van de kwaliteit en het tempo van de Nederlandse regelgeving krijgt. Immers, alle wetten en algemene maatregelen van bestuur komen voor advies langs de Raad van State. Eindelijk iemand die kan vertellen hoe het in elkaar zit???

Onder andere door minister Hirsch Ballin is herhaaldelijk de wens uitgesproken dat ieder departement een krachtige, centrale wetgevingsafdeling kent. Dit is nu al het geval bij een aantal ministeries. Polak wijst er echter op dat er nogal wat valt aan te merken op de departementen. Zijn kritiek spitst zich toe op drie elementen: de verhouding tussen beleid en regelgeving (natuurlijk moeten er juridische kwaliteitseisen gesteld worden, maar houdt het beleid wel het primaat), de slechte interne coördinatie en samenwerking op departementen en de soms zoekgeraakte balans tussen zorgvuldigheid en tempo van regelgeving. (Het lage tempo wordt volgens Polak niet alleen veroorzaakt door ingewikkelde adviesprocedures, maar ook door de gang van zaken op de ministeries zelf.) Concluderend stelt Polak dat er een Commissie voor de Wetgeving moet worden ingesteld in de Tweede Kamer. Zo krijgt de Tweede Kamer concrete verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van wetgeving. Daarnaast zullen de verschillende kwaliteitseisen die tot nu toe ten aanzien van regelgeving zijn geformuleerd verder geëxpliciteerd moeten worden. Eenduidig woordgebruik is nodig om effectief te kunnen toetsen.

PROF. DR. SNELLEN

Na Polak hield professor Snellen zijn lezing. Hierin legde hij de nadruk op de 'modificerende wetgeving'. Door veel en gedetail-

leerd regelgeven wil de overheid de samenleving 'maken'. Hierdoor is een verwarrend, complex geheel van wetgeving ontstaan. Snellen keurt recht als beleidsinstrument af: recht wordt contraproductief, de relevantie gaat achteruit en de burgers gaan het recht negeren. En dat terwijl de wet tot gelding hoort te komen als norm.

Zonder anti-parlementaristisch over te willen komen, is Snellen van mening dat de overheid haar taak anders moet gaan opvatten. Zij moet de eigen identiteit en capaciteit van maatschappelijke organisaties meer erkennen; zo is zelfsturing door die organisaties een alternatief voor de huidige situatie van onmacht bij de overheid (hetgeen volgens Snellen een welkom alibi vormt om de knip op de portemonnee te houden). Een dergelijke wetgeving, die niet alleen meer ruimte moet geven voor zelfsturing maar op de een of andere manier ook het resultaat daarvan moet controleren, moet dan ook wel consequenties hebben voor het parlement als wetgever. Snellens suggestie gaat in de richting van afschuiving van beleidsvoorbereiding naar maatschappelijke organisaties.

PROF. MR. L.A. GEELHOED

Na de lunch pakte professor Geelhoed de draad weer op met een lezing over de relatie tussen gemeenschaps- en nationale wetgeving. Deze acht hij van cruciaal belang, daar de toenemende Europese regelgeving steeds meer beperkingen oplegt aan ons eigen rechtstelsel. Die beperkingen zijn van diverse aard. Geelhoed noemt onder andere de agendavorming van de nationale wetgever. In hoeverre wordt deze op Europees niveau gedicteerd en welke plaats rest er voor het parlement als medewetgever? Verder wordt er steeds vaker een beroep gedaan op het gemeenschapsrecht, waarbij ook meer grote conflicten ontstaan. Nationale beleidsinstrumenten kunnen dan plots

onhanteerbaar blijken. Ook worden de uitwijkmogelijkheden naar andere Europese lidstaten dan groter. Tegelijkertijd wordt Nederland kwetsbaarder voor externe invloeden. Dit zijn nog maar enkele van de vele aspecten die deze relatie kenmerken.

Geelhoed benadrukt dat er geen schizofrene houding ten aanzien van beide rechtstelsels moet ontstaan. Het parlement dient zich constant bewust te zijn van het Europese recht. Nederland zal de horizon van de Europese regelgeving goed af moeten kijken, dan kunnen we ons thuis goed voorbereiden en wellicht nog enige invloed vooraf uitoefenen.

MR. E.M.H. HIRSCH BALLIN

De hekkensluis was Hirsch Ballin, onze minister van Justitie. Hij spreekt over een 'gekoppelde staat', een overheid die verstrikt is geraakt in een zich steeds zelfversterkend web van verbindingen en verwachtingen. In een democratische staat onderscheidt hij drie subsystemen van het politiek-bestuurlijke systeem, te weten politiek, bestuur en wetgeving. De huidige overheidssituatie kenmerkt zich door een verstoord evenwicht tussen die drie subsystemen; problemen en verantwoordelijkheden vanuit de politieke en bestuurlijke subsystemen worden afgewenteld naar het subsystem wetgeving. Zo ontstaat er een steeds meer gedetailleerde wet- en regelgeving. Zo is volgens Hirsch Ballin de eigen verantwoordelijkheid van wetgeving verschaald. De bestuurlijke kwaliteit van wetgeving gaat zo sterk achteruit; eerherstel dus. Er zou een betere samenwerking moeten komen tussen wetsontwikkelaars en uitvoerders. Daarnaast moet een herijking van staatstaken komen, zodat de overheid niet is ingericht via een vervlechting van koppelingen en het evenwicht tussen politiek, bestuur en wetgeving weer wordt hervonden.

Tenslotte barstte er een forumdiscussie los over de stellingen die door de sprekers in hun lezingen naar voren waren gebracht. Een leuk eind van een leerzame dag. Is je interesse gewekt voor dit onderwerp? De lezingen zijn gebundeld door uitgeverij Tjeenk Willink en verkrijgbaar via de boekhandel.

Halverwege

Ergens tussen tien uur 's avonds en zeven uur 's ochtends, in de nacht van 7 op 8 mei jongstleden, werd de B.I.L. bezocht door onbekende, onverwachte en zeker ongenode gasten. Met gebruik van breekijzer en ander semiprofessioneel gereedschap wist het dievengilde enkele laden open te breken. Toen men niets aantrof werd de arbeid elders voortgezet. Een zustervereniging werd bestolen van het astronomische bedrag van f 4,-. Met deze mededeling is trouwens dit artikel officieel aangebroken.

Mark Crooijmans, voorzitter
Frans Jorna, secretaris

De bedoeling is een kleine terugblik te bieden op een half jaar bestuur, en eveneens licht vooruit te zien. Op 18 april jongstleden namelijk was dit bestuur precies een half jaar in zitting, reden te over om op deze datum een ledenvergadering te plannen voor de broodnodige wijziging van het huishoudelijk reglement. Of het feit dat deze dag tevens Internationale Secretaresdag was, een tweede argument voor deze datum was, kan ik niet zeggen.

Helaas werden wij voor het eerst in onze historie geconfronteerd met een te lage opkomst, zodat op 14 mei een tweede kans geboden werd om het reglement te wijzigen. Tevens werd enige zelfreflectie op de Berlijn-excursie geboden en bood de penningmeester de vruchten van een half jaar ervaring aan de A.L.V. aan.

In een constructieve kritische sfeer werden de punten bediscussieerd en uiteindelijk goedgekeurd, zodat uw bestuur gesterkt en met nieuwe krachten verder kan.

Het Verleden

We kunnen nu, na een half jaar, zeker bogen op enige resultaten. Bestuurlijk gezien is de beloofde professionalisering doorgevoerd. Om de overbelaste computer enigszins te verlichten is er een tweede P.C. aangeschaft, die krachtiger en sneller is. Het geheel wordt gecompleteerd door een gebroken witte laserprinter. Enige onvolkomenheden in de programmatuur zijn

gewijzigd en de programmatuur is zelfs uitgebreid.

Het al zo lang zo fel begeerde comité van achtenswaardige personen die de B.I.L. een warm hart toedragen, is gevormd. In dit volwaardige Comité van Aanbeveling hebben zitting de volgende personen: Bekke, Van Braam, Docters van Leeuwen, Goekoop, Oosting, Voorhoeve, Vos-Van Gortel en Winsemius. Onze verwachting is dat het 'maatschappelijk aanzien' van de B.I.L., of wat daarvoor door mag gaan, hiermee zal stijgen. Dit heeft zich al bewaarheid bij het aanzoeken van sprekers voor verschillende activiteiten als het symposium.

Beleidsmatig gezien is de Vernieuwing vertaald in nieuwe initiatieven. Als eerste en belangrijkste mag hierbij de de Tentamen-/Uittrekselbank, kortweg de Tub, genoemd worden. In een zeer korte tijd is de Tub al zeer veel mensen van dienst geweest, zodat het succes overweldigend genoemd mag worden. Elke donderdagmiddag stellen de commissieleden zich weer beschikbaar voor de verkoop, en altijd is het druk.

Een tweede concreet wapenfeit is de tweedaagse Dies, dit jaar voor het eerst in deze vorm opgezet. Hoewel niet alle onderdelen even druk bezocht werden, waren geheel én delen toch op alle fronten succesvol. De picknick, de lezing, het feest, de sportdag en de afsluitende borrel waren stuk voor stuk aangename onderbrekingen van het

dagelijks leven. Tenslotte mag het Landelijk Overlegorgaan Bestuurskunde Magazine, vulgariter LOB Magazine, genoemd worden. Hoewel u hiervan nog weinig tot niets gemerkt heeft, is de geboorte van een landelijk blad voor bestuurskunde-studenten aanstaande. Onderhandelingen tussen de kernredactie, gevestigd in Leiden, en een belangrijke uitgever zijn inmiddels zover gevorderd dat gezegd kan worden dat het blad er in een of andere vorm zal komen. Het zal geproduceerd worden door een kernredactie in Leiden, drie m/v sterk, in samenwerking met redacties van bestuurskunde bladen op de verschillende universiteiten hier te lande. Wij wachten af!

De toekomst

Ook de toekomst ziet er rooskleurig uit. Voor de onmiddellijke toekomst staat het mentoraat op het programma; dit zal eind augustus begin september beginnen. Door veel activiteiten, onder andere een mentorenweekend, een begeleidende cursus en verschillende ontmoetingen is de commissie erin geslaagd een grote en enthousiaste groep mentoren bijeen te krijgen. Het mentoraat belooft dit jaar een succes te worden zoals het nog nooit geweest is, met veel activiteiten voor de nieuwe eerstejaars. Vervolgens staat voor eind september begin oktober een grote buitenlandse excursie van acht dagen naar Schotland gepland. Voor deze reis is het aantal inschrijvingen het maximum aantal deelnemers van vijftig al dicht genaderd.

Tenslotte is er de 'banenmarkt'. Hoewel deze commissie door dit bestuur opgezet is zal de banenmarkt zelf buiten ons bestuursjaar, namelijk in november plaatsvinden. In samenwerking met een commissie in Rotterdam die hetzelfde plan had opgevat, zal nog voor de zomer besloten worden over de definitieve vorm van de dag. Het wordt in ieder geval groots, met zeer veel activiteiten.

En verder...

Ja, verder kijkend, ligt het einde van dit bestuursjaar in het verschiet. En dat betekent weer, dat er een nieuw bestuur onze plaats in zal nemen. Hiervoor willen we dan ook alle leden die zich bij de vereniging betrokken voelen, oproepen om deel te nemen aan de vorming van een nieuw bestuur. Het is een jaar van veel beslissingen, veel ervaring, veel stress maar ook van veel gezelligheid. Als je er iets voor voelt, neem dan bijvoorbeeld eens contact met één van de huidige bestuursleden.

Wij verblijven in hoopvolle verwachting.

Bestuur halfweg

(On)gewenst bezoek

"Studenten hebben een minimale bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de zelfstudie". Zo luidde de kritiek op de geringe betrokkenheid van studenten bij het visitatieproces van Karin Huiberts het vorige nummer van de BB. Juist bij een visitatie zouden studenten volgens de redactrice betrokken dienen te worden. Zij riep studenten op zich voortaan meer te bemoeien met ontwikkelingen aangaande het onderwijs van de studierichting bestuurskunde. Met het bezoek van de visitatiecommissie doet zich direct na de zomervakantie een unieke gelegenheid voor om alsnog te laten weten wat de mening is van degenen die tenminste vier jaar lang geconfronteerd worden met de gevolgen van het onderwijsmanagement van de gemeenschappelijke studierichting bestuurskunde Leiden/Rotterdam.

Hans Steensma

"Hartelijk welkom, geachte heren van de visitatiecommissie Bestuurs-, Beleids- en Politieke Wetenschappen. Het is voor ons een groot genoegen u te mogen ontvangen bij de interuniversitaire studierichting bestuurskunde. Zoals u allen weet bevindt u zich thans in het grootste, beste en meest geïnternationaliseerde centrum van bestuurskundig onderzoek, postdoctoraal opleiding en natuurlijk ook nog eerste fase onderwijs."

Door de aanwezigheid alhier van de visitatiecommissie doet zich direct na de zomervakantie een unieke gelegenheid voor om alsnog te laten weten wat de mening is van degenen die tenminste vier jaar lang geconfronteerd worden met de gevolgen van het onderwijsmanagement van de gemeenschappelijke studierichting bestuurskunde Leiden/Rotterdam. Ondanks het feit dat er herhaaldelijk wordt aangedrongen op een directe betrokkenheid van zoveel mogelijk studenten bij het gehele visitatieproces, voltrekt de visitatie van bestuurskunde zich, althans in Leiden, vanaf de start in een schimmige sfeer. Een terugblik.

Om te beginnen waren er op de speciaal voor staf en studenten georganiseerde workshop van de VSNU, waarin aan het begin van de visitatieronde tekst en uitleg

van de procedure werd gegeven geen studenten aanwezig. Die waren niet op de hoogte gebracht. Vervolgens werd er een crisisteam geformeerd dat in volstrekte afzondering een zelfstudie heeft geproduceerd. Zowel staf als studentvertegenwoordigers in raden en commissies konden zich niet vinden in de wel zeer optimistische toonzetting. Er bleef zeer weinig tijd over om het stuk te becommentariëren want het moest in december opgestuurd worden naar de visitatiecommissie. Een belangrijk punt van kritiek was dat de zelfstudie niet een beschrijving gaf van de situatie zoals die zich nu voordoet, maar al te zeer vooruit liep op de gewijzigde situatie na september 1991. Dit, terwijl de visitatiecommissie eigenlijk in juni 1991 langs zou komen. Bovendien werden de zwakke punten van de organisatie en het onderwijs weggepoetst door de sterke punten over te belichten. Zo was er veel aandacht voor de hoeveelheid van internationale uitwisselingsprogramma's en de Nederlandse School voor het Openbaar Bestuur en problemen als de gebrekkige begeleiding van het integratieproject onopgemerkt. De studierichtingscommissie die dat punt al een aantal keer onder de aandacht had gebracht van het bestuur van de vakgroep voelde zich bekocht. Als goedmaker kon zij in de zelfstudie lezen, "dat de studierichting initiatiefrijk is (punt)". Tot

zover de zelfstudie.

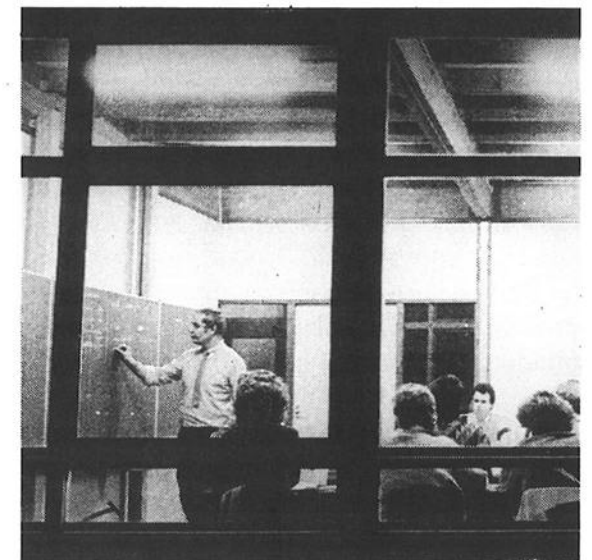
Blijft de inbreng van Leidse studenten bij de visitatie beperkt tot het marginale commentaar van een handvol studenten uit de studierichtingscommissie? Dat hoeft niet, maar de kans daar op is zeer reëel aanwezig. Helaas heeft de vakgroep nog steeds niet de moeite genomen om alle ingeschreven studenten op de hoogte te brengen. Dat gemis klempt op dit moment de te sterker, omdat tijdens het bezoek van de visitatiecommissie er een inloopspreekuur zal worden gehouden waarop studenten hun mening kunnen geven. Toch leuk om dat van tevoren tijdig te weten en niet afhankelijk te zijn van een berichtje in Mare in de laatste week van augustus. Bovendien is het goed om te weten dat, één van de spelregels van de visitatie stelt dat de commissie aselekt een aantal studenten mag prikken om te informeren naar hun opvatting. Het voordeel daarvan is dat op die manier studenten aan het woord worden gelaten die niet bevooroordeeld zijn door enige betrokkenheid bij het beleid van de studierichting. Ook aardig om te weten. En wat te denken van de grote groep studenten die dit najaar de Mare leest en dan pas er achter komt dat hun eigen studierichting is gevisiteerd?

Helaas lijkt de "inbreng" van studenten bij ontwikkelingen in het visitatieproces maatgevend voor de inbreng die zij gewoonlijk hebben bij ontwikkelingen in en rond het onderwijsbeleid van de studierichting bestuurskunde. Zij worden niet of pas zeer laat op de hoogte gebracht. De houding van de stafleden van raden en commissies is er een van geduldig dedogen. De wet schrijft nu eenmaal vertegenwoordiging voor dus men kan niet om studenten heen. Maar ach.

De eerlijkheid gebied te zeggen dat studenten bestuurskunde zelf niet op grote schaal moeite doen om hun ideeën onder de aandacht te brengen van het onder-

wijsmanagement. Om nu de schuld van de gebrekkige inbreng alleen in de schoenen te schuiven van de staf en het systeem gaat te ver. Het recente initiatief B.O.O.S. niet meegerekend.

De hoop is nu gevestigd op het inzicht van de leden van de visitatiecommissie. Misschien constateren zij straks bij hun bezoek een niet goed functionerend systeem van kwaliteitszorg. Vanuit het besef van het belang van de opvatting van studenten zouden zij wel eens tot de aanbeveling kunnen komen om binnen dat systeem een belangrijkere plaats toe te kennen aan de dialoog met studenten. Om die hoop te versterken volgt bij deze de oproep aan dat deel van de Leidse studenten bestuurskunde dat de BB leest, overigens ook een minderheid, om wanneer zij iets onder de aandacht zouden willen brengen van de visitatiecommissie zich in verbinding te stellen met de voorzitter van het B.O.O.S. Het is de hoogste tijd om ideeën en energie te bundelen opdat het inloopspreekuur tijdens het bezoek van de visitatiecommissie het vertrekpunt mag worden van een langdurige constructieve betrokkenheid van studenten bij het bestuur en beleid van de studierichting bestuurskunde. De visite is meer dan gewenst.

Bestuurskunde: wanorde of wetenschap?

"Bestuurskundig onderwijs is niet wetenschappelijk." Hooggeleerde heren bestoken elkaar met argumenten om Bestuurskunde als wetenschappelijk te bestempelen. Er lijkt sprake van een bepaalde geldingsdrang in de wirwar van academische disciplines. Velen zijn hierbij van mening dat alleen zuiver wetenschappelijke kennis op de universiteit thuishoort. Toch wordt de kennisoverdracht steeds toepassingsgerichter. Je kunt je afvragen of dit het wetenschappelijk gehalte van een studie als Bestuurskunde niet aantast. Misschien helpt onderstaande gedachtengang bij deze gewetenscrisis: enkele criteria om de wetenschappelijkheid van Bestuurskunde te toetsen.

Jeroen Koffijberg

Er zijn in de literatuur talloze definities te vinden van wetenschap. Daarin worden allerlei criteria opgesomd waaraan kennis moet voldoen om wetenschappelijk genoemd te worden. Het lijkt mij niet zinvol om deze criteria hier te bespreken. In dit artikel bespreek ik drie kenmerken van een wetenschappelijke studie die mijns inziens te weinig tot uiting komen bij Bestuurskunde. Deze zijn achtereenvolgens de aard van wetenschappelijke kennis, het specialisme en tenslotte de opzet van de studie.

ACADEMISCH DENKNIVEAU

Ieder mens bezit een zekere dosis kennis. Vroeg of laat kan deze aanwezige kennis toepasbaar zijn. Hoewel ook wetenschappelijke kennis kan worden toegepast in de praktijk, heeft het niet die intentie. Van wetenschappelijk geschoolde personen wordt namelijk eigen inzicht en een 'academisch denkniveau' gevraagd bij het oplossen van bepaalde problemen. Theoretische kennis biedt dan geen pasklare oplossing voor een probleem, maar is slechts bedoeld als hulpmiddel.

Toch vind je bij bestuurskunde vakken die juist wel toepassingsgericht zijn. Een vak als Vaardigheden is daar een goed voorbeeld van. Het schrijven van nota's en aanleren

van vergadertechnieken wordt uitgebreid geoefend omdat dit in de praktijk van een bestuurskundige verwacht wordt. Deze vaardigheden dragen dus niet bij aan een verhoging van het wetenschappelijk gehalte van Bestuurskunde.

Een ander voorbeeld van het toepassingsgerichte karakter is het 'promoveren' van concrete problemen tot wetenschappelijk studie-object. Wanneer studenten zich meer en meer met concrete probleempjes moeten bezighouden en er weinig tijd overblijft voor ingewikkelde wetenschappelijke vraagstukken, kun je nauwelijks meer van wetenschap spreken.

BEWEGENDE WETENSCHAP

Het hoe en waarom van bepaalde verschijnselen wordt in de wetenschap grondig bestudeerd. Wetenschap is daarom fundamenteel; met bestaande kennis worden door middel van onderzoek nieuwe theorieën en toepassingen ontwikkeld. De toepassing van kennis leidt weer tot nieuwe kennis en inzichten, zodat we kunnen spreken van een zichzelf in stand houdend proces. Wetenschap is dus voortdurend 'in beweging' binnen een afgebakend kennisgebied. In het algemeen wordt aangenomen dat wetenschappelijke kennis grotendeels specia-

listisch is. Met andere woorden: men weet veel van een beperkt terrein. Ook Bestuurskunde is een gerichte studie en heeft een eenduidig kenobject: het openbaar bestuur. Reden genoeg om aan te nemen dat Bestuurskunde een wetenschappelijke studie is.

De vraag is hoe diep de kennis van dat kenobject graaft. Door de veelheid aan vakken krijg je de indruk dat er eerder sprake is van een generalistische studie. Je weet van veel kennisgebieden slechts een beetje. Ook de inhoud van de aangeboden vakken geeft een weinig specialistische indruk: er worden uiteenlopende methoden en modellen aangedragen die een groot aantal vakgebieden bestrijken. De kennis blijft daardoor (te) oppervlakkig.

INTERDISCIPLINARITEIT

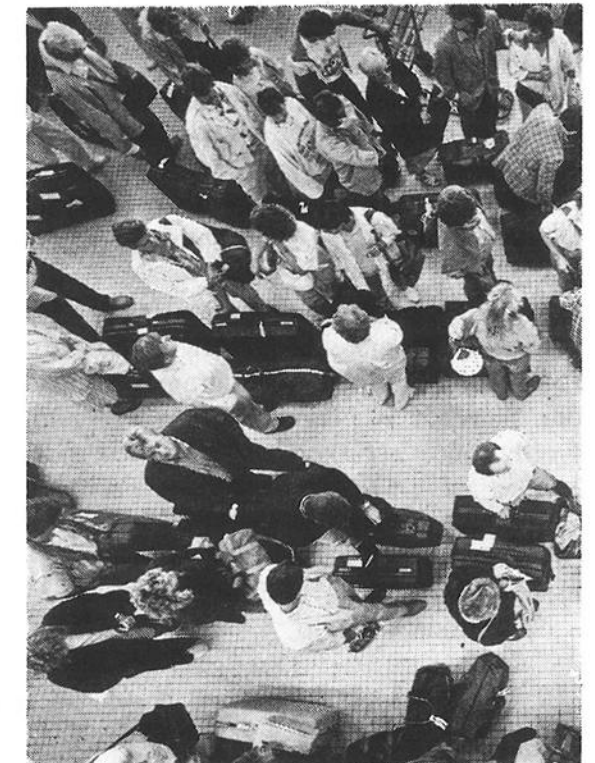
Het laatste kritiekpunt betreft het interdisciplinaire karakter van de studie. Zoals bekend verenigt Bestuurskunde vier disciplines tot één waardoor een zelfstandige wetenschap ontstaat. Bestuurskunde wordt daarom een interdisciplinaire wetenschap genoemd.

Op dit moment is het onderwijsprogramma daarin niet duidelijk. Er wordt direct kennis uit andere disciplines overgenomen. Op zichzelf is dit niet onoverkomelijk. Immers, binnen andere vakgebieden wordt ook regelmatig gebruikgemaakt van reeds bestaande kennis. Een duidelijk verschil is echter dat de studie Bestuurskunde eerder een optelsom lijkt van al bestaande wetenschappen zonder dat men daarmee echt iets nieuws, specifiek bestuurskundigs creëert.

EIGEN BEGRIPPENKADER

Bovenstaand probleem is wellicht niet nieuw in academische kringen. Misschien is deze

gedachtengang een aanvulling op een discussie waarvan het einde nog niet in zicht is. Toch blijkt uit de besproken drie kenmerken, dat bestuurskundige kennis een wetenschappelijker karakter zal moeten krijgen. Voor zover er sprake is van een gemeenschappelijk bestuurskundig begrippenkader, is de opbouw daarvan onduidelijk. Voorlopig bedient Bestuurskunde zich van theorieën die ontleent zijn aan andere maatschappijwetenschappen en lijkt een karakteristieke werkwijze c.q. probleemoplossend vermogen te ontbreken. Of de zogenaamde 'wanorde' in de toekomst plaats maakt voor een meer wetenschappelijke manier van kennisvorming hangt af van de verdere ontwikkeling van een bestuurskundig paradigma. In ieder geval zal dit in het onderwijs naar de studenten meer expliciet naar voren moeten komen door het aanbrengen van verbeteringen op de drie kritiekpunten. Misschien iets voor de visitatiecommissie...?

Bewegende wetenschap

Kinderziektes

Kinderziektes, één keer en dan nooit weer? Dat hadden ze gehoopt. In het voorjaar van 1989 werd de diagnose gesteld. Bestuurskunde was gewoon een beetje ziek. Herprogrammering scheen het beste geneesmiddel. Inmiddels is de behandeling gestart. De propedeuse en het basisdoctoraal zijn al hervormd. DII en DIII zaten echter nog steeds in de wachtkamer, maar er werd wel over nagedacht! Verschillende gebreken die studenten opmerkten, werden ook door de vakgroep gesignaleerd.

Saskia van Laar
Saskia Ligthart

Het 'oude' DII en DIII kent teveel kleine modules met een inleidend karakter, waardoor de gewenste verdieping niet wordt aangebracht. Dit komt ook tot uitdrukking in de tentaminering: studenten krijgen te lang en te veel kleine toetsen met een weinig fantasievol, uitsluitend reproductiegericht karakter. In een nieuw programma zal: '...voorkomen moeten worden dat hetzij doublures optreden hetzij sprake is van een voortdurende opeenstapeling van elementaire inleidingen...' (1). Een tweede probleem is een slechte aansluiting van de bestuurskunde-vakken en de varianten. Een ander nadeel van de variantenstructuur is dat, als de student eenmaal voor een bepaalde afstudeerspecialisatie heeft gekozen, het overgrote deel van zijn programma vastligt (2).

Bovenstaande knelpunten zijn aanleiding geweest om voorstellen te ontwikkelen voor een vernieuwd doctoraalprogramma. Basisidee hiervoor is een curriculum georganiseerd rond het kernvak bestuurskunde. Verder zal er gestreefd worden naar een betere afstemming van het theoretische en toepassingsgerichte onderwijsaanbod en meer aandacht voor bestuurskundig onderzoek. In didactisch op

zicht worden de volgende verbeteringen voorgesteld: stimulering van zelfwerkzaamheidsprojecten en meer kleinschalig werkcollegegericht onderwijs in de vorm van seminars.

De uitwerking van deze ideeën is te vinden in de hoofdlijnen van het nieuwe doctoraalprogramma waarvan ondertussen iedereen op de hoogte is. In de toekomst zal moeten blijken of het juiste geneesmiddel voorgeschreven is. Aangezien de student de enige is die direct te maken heeft met het hele programma en hiervan afhankelijk is, is hij de enige die kan beoordelen of bestuurskunde genezen is. Het is daarom zijn verantwoordelijkheid om mogelijke kritiek aan het juiste adres te uiten. Voorwaarde is dan wel dat de vakgroep hiervoor openstaat. Bestuurskunde blijft vatbaar!

1. Herziening Doctoraal, van: D.B., oktober 1990
2. Deze problemen zijn afkomstig uit: 'Rapport van de werkgroep herziening doctoraalprogrammabestuurskunde RUL/EUR', leden: W.Derksen, P. 't Hart, A.B.Ringeling, T.A.J. Toonen, juli 1989.

Who's afraid of de visitatiecommissie?

Mentorschap '91

De 27 leden van de B.I.L. die gereageerd hebben op onze vele oproepen voor het mentorschap '91, staan al te popelen om te beginnen...

Hanneke van Bergen

In het informatieboekje over het mentoraat dat naar alle aankomende eerstejaars '90 werd gestuurd, stond het volgende:

"Voor elke student(e) is de beginfase van zijn of haar studie een periode van onzekerheid. Een nieuwe stad, een nieuwe studie en heel veel nieuwe mensen. Om in deze periode voor wat zekerheid te zorgen ..."

Wat dat betreft zal er weinig veranderen, maar toch is dit jaar het 'mentoraat nieuwe stijl' van start gegaan. Uit een enquête die is afgenomen onder de huidige eerstejaars, kwamen enkele kritische punten naar voren. Om vaak voorkomende kretten te noemen: tegengaan van het uit elkaar vallen van de groepjes; meer en gerichte informatie over de studie (wat te verwachten en praktische tips); meer gezamenlijke activiteiten en gezellige dingen; meer bijeenkomst en begeleiding.

De enquête bleek een bevestiging te zijn van onze gedachte als commissie. De behoefte bestaat er bij de eerstejaars, maar ook voor de mentoren is het leuker om

meer te doen dan rond te hobbelen op de introductiedag.

Er wordt voor de volgende lichting eerstejaars de mogelijkheid geboden om zich behalve voor de introductiedag, ook in de daaropvolgende periode voor een mentorgroepje op te geven.

Onze huidige mentoren in spé hebben gehoor gegeven aan ons 'mentoraat nieuwe stijl' en blijken deze doelstelling met ons willen realiseren. Het enthousiasme van de groep komt mede voort uit de gezelligheid die er bestaat bij de mentoren onderling. We hebben dan ook veel vertrouwen in een verbeterde begeleiding van de groepen.

Alleen is er, na al deze lichtpuntjes, toch nog reden voor een hernieuwde oproep, want de groep is gezellig maar incompleet. Sluit je aan bij deze groep, alleen of met vriend of vriendin, dan zetten we gezamenlijk het ideaal met beide benen op de grond!!

Voor inlichtingen en aanmelding kan je terecht bij de B.I.L.-kamer.

Herziening DII en DIII

Komend studiejaar, 1991-1992, vindt er een herziening plaats van het onderwijs programma doctoraal II, gevolgd door een herziening van het doctoraal III in het jaar 1992-1993. Daarover zijn inmiddels enkele informatiebijeenkomsten geweest.

Anne Hans van der Herberg

Die bijeenkomsten werden maar matig bezocht. Waarom? Wil de student niets

weten van de herziening van het DII en het DIII? Dat kan ik me echt niet voorstellen.

Het nieuwe programma biedt immers interessante mogelijkheden om de studie nog aantrekkelijker te maken. Met name de seminars die in het vierde jaar aangeboden gaan worden beloven, op papier, de studiemogelijkheden aanzienlijk te vergroten. De oorzaak van de lage opkomst op die informatie bijeenkomsten moet eerder gezocht worden bij de vakgroep zelf.

De organisatie op de vakgroep is ronduit knullig te noemen. Of beter: onprofessioneel. Allereerst hebben de opstellers van het ambitieuze programma de grootste moeite het programma inhoudelijk op tijd af te ronden. Daarnaast is de aankondiging van de informatiebijeenkomsten uitermate knullig verlopen. Slechts enkele aankondigingspapiertjes werden op de vakgroep opgehangen, waardoor op de eerste bijeenkomst voor DI studenten maar dertig mensen aanwezig waren. Studenten in de vertegenwoordigende organen van de universiteit (verenigd in het studentenoverleg B.O.O.S.) moesten bij de vakgroep aandringen op het per post versturen van een

aankondiging naar alle studenten die met de wijziging van het programma te maken zouden krijgen. Vervolgens verschijnen er nieuwe aankondigingen op de vakgroep met een verkeerde datum er op. Zo kan ik wel door gaan.

Waarom vermoei ik je met deze op zich lullige organisatorische probleempjes? Omdat de herziening van het DII en DIII een nogal ingrijpende operatie gaat worden; voor de vakgroep, maar ook voor de studenten. Goede en tijdige informatievoorziening is dan een eerste vereiste om je 'studiepad' zo goed mogelijk te kunnen plannen. Mocht je overigens problemen denken tegen te komen, meld dit dan zo vroeg mogelijk op de vakgroep of bij een van studentleden van het vakgroepsbestuur - waaronder ondergetekende- of iemand uit de studierichtingscommissie.

De studenten van het B.O.O.S.-overleg zullen in ieder geval de vinger aan de pols blijven houden. Een pols die komend studiejaar zonder twijfel sneller zal kloppen.

B.O.O.S.

In het vorige nummer van de BB stond het eerste stukje van het Bestuurskundig Overleg Orgaan Studenten, afgekort B.O.O.S. Sinds de oprichting vergadert B.O.O.S. maandelijks en dit begint zijn vruchten af te werpen. Doordat wij, als studentleden uit verschillende commissies en raden, van gedachten wisselen over problemen die rond bestuurskunde spelen, zijn wij in staat om als een eenheid naar buiten te treden. Dit leidt tot een effectievere inbreng bij afzonderlijke commissies en raden.

Christine Hille, voorzitter B.O.O.S.

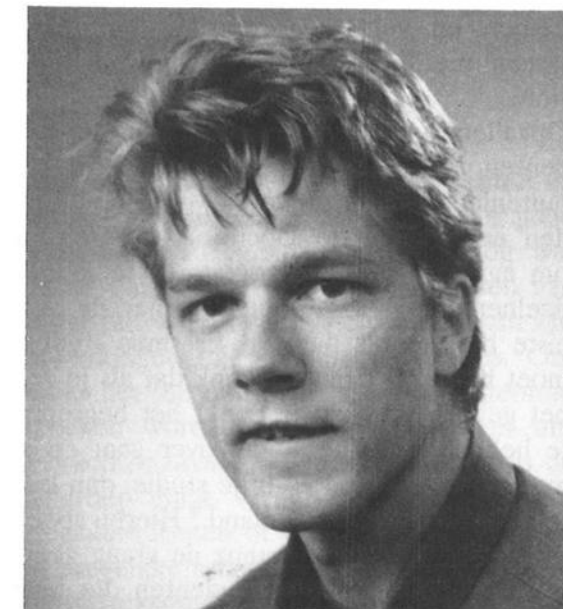
Een zaak die de afgelopen tijd uitvoerig in B.O.O.S. is besproken, is (natuurlijk) de herziening van D II en D III. Van onze

kant is al vanaf december 1990 aangedrongen op uitgebreide voorlichting voor studenten die met deze veranderingen te

maken hebben. Wij vinden het dan ook jammer dat deze voorlichting ondanks ons aandringen, zo lang op zich heeft laten wachten. Wij houden ons ook bezig met de diverse overgangsregelingen die nog ter discussie staan. Deze regelingen worden gemaakt voor studenten die anders tussen het oude en het nieuwe programma in dreigen te vallen. Juist deze groep verdient veel aandacht omdat eventuele problemen zich bij hen zullen voordoen.

Naast zulke grote zaken als het bovenstaande wordt ook gesproken over stageproblemen, openbaarheid van tentamens, de aankomende visitatie, de crisis rond M&T, het onderwijsstatuut en over andere zaken die op het moment spelen. Mark Crooijmans, als voorzitter van de B.I.L. ook lid van B.O.O.S., heeft al aangekondigd dat wij op zoek waren naar een soort ombudsman/vrouw. Inmiddels heeft Leo van Malland zich beschikbaar gesteld. Hij wordt een aanspreekpersoon voor studenten, functionerend binnen B.O.O.S.. Hij kan dan suggesties en klachten van studenten aanhoren en deze aan ons doorspelen. Dit om nauwer contact te krijgen met jullie en duidelijk te kunnen inspelen op jullie wensen. Leo gaat

in het nieuwe studiejaar in functie. Iedere woensdag van 3 tot 4 uur zal hij spreekuur houden in de B.I.L.-kamer. Daarnaast kun je hem altijd bereiken op het volgende telefoonnummer: 121976. Via de BB zullen wij jullie verder op de hoogte houden van onze activiteiten, en zal Leo als ombudsman een eigen column verzorgen.

Leo van Malland

Een Duitser in Nederland

De plaatsen voor het Erasmus-programma 1991-1992 zijn onlangs verdeeld. In de Erasmus-cyclus deze maal in de BB een gesprek met een Duitse student die het afgelopen jaar in Leiden en Rotterdam gestudeerd heeft. Beschreven staan zijn ervaringen en vergelijkingen tussen het Nederlandse en Duitse systeem.

Peter van Keulen

Erik is nabij Stuttgart geboren en sinds oktober 1989 studeert hij in Konstanz Politik- und Verwaltungswissenschaften. Na het tweede semester verkoos hij om naar het buitenland te gaan. Konstanz is volgens

Erik een "heel erg mooie stad net tegen de Zwitserse grens aan, met bijna 70.00 inwoners, waarvan 8.000 studerend. Het is een beetje provinciaal en ook een beetje conservatief. De universiteit is net gelegen

buiten de stad en vanuit de mensa kun je over het Bodensee kijken, heel mooi, te mooi om te studeren. Huisvesting is er relatief goedkoop mogelijk, 200 gulden per maand. Er zijn in Duitsland wel studieverenigingen maar die zijn niet zoals in Nederland 'fun-associations' maar ze zijn meer politiek geïntereerd."

Erik studeerde in 1990 één semester in Leiden en vervolgens één in Rotterdam samen met een andere student uit Konstanz.

Opvallend verschil met Nederlandse studenten is dat Erik al na één jaar in het buitenland mocht studeren, terwijl in Leiden een afgeronde Doctoraal I vereist is om aan het Erasmusprogramma te mogen deelnemen. Hoe zit het dan met de vereiste basiskennis die een Erasmus student moet hebben? Erik: "Ik denk dat als je zelf het gevoel hebt dat je denkt het begrepen te hebben waar de studie over gaat en je weet ongeveer je doel in je studie, dan kun je prima naar het buitenland." Hierbij speelt de kwestie dat in Konstanz de vraag gelijk is aan het aanbod van studenten die naar het buitenland willen. Binnen het Bestuurskunde uitwisselingsprogramma Leiden-Rotterdam is juist de vraag vele malen groter dan het aanbod dus moet men hier mensen teleurstellen. Wat betreft de selectie vindt Erik studieresultaten absoluut niet belangrijk. "Sommige mensen zijn niet goed in hun studie maar kunnen wel degelijk in het buitenland iets bijdragen aan de representativiteit van het land waar ze vandaan komen. Het gaat er niet alleen om dat ik iets leer, maar dat mensen ook iets van mij kunnen leren."

Vergeleken met Konstanz vindt Erik de cursussen in Leiden inhoudelijk sterk op de praktijk gericht en minder op de theorie. "In Konstanz krijg je veel theorie, in sommige gevallen zelfs teveel."

Integratie met Nederlandse studenten vond Erik zeer belangrijk, echter bij de te volgen cursussen waren zij jammer genoeg mager vertegenwoordigd. "Misschien waren de

cursussen die in het Engels gegeven werden te moeilijk. In Konstanz worden ook cursussen speciaal voor Erasmus studenten in het Engels verzorgd, maar ik ken een professor die geeft wel les in het Engels maar dat wil nog niet zeggen dat het ook duidelijk is."

Erik: "Ik heb het idee dat de Nederlandse studenten geïnteresseerd zijn in wat er in het buitenland gebeurt. Bijvoorbeeld in de introductieweek waren er heel veel Nederlandse studenten. Volgens mij is het enthousiasme van studenten in Konstanz die bereid zijn om contacten te leggen met buitenlandse studenten veel minder."

Vergelijkend tussen de Nederlandse en de Duitse instelling merkt Erik op dat er "in Nederland meer de tendens is om consensus te vinden en om met elkaar iets uit te werken. In Duitsland tref je vaker conflicterende belangen, uitzonderingen daargelaten. Tijdens cursussen in Duitsland is er ook meer interactie tussen de professor en de student over bijvoorbeeld juistheid van gepresenteerde modellen."

Wanneer Erik in oktober weer in Konstanz begint met studeren moet hij één klein vak volgen, een geïntegreerde stage van acht maanden doen én drie of vier semesters studeren. Dit zal totaal zo'n drie jaar in beslag nemen. "Doel van de lange stage tijdens de studie is om de geleerde theorieën te relativiseren."

Over de begeleiding bij de Erasmus uitwisseling zegt Erik: "De begeleiding in Nederland vind ik erg goed, er is altijd iemand waar je terecht kunt. Huisvesting was ook goed geregeld." Hij vindt dat de studenten in Nederland best goed af zijn met hun Studiefinanciering. "In Duitsland krijg je niets van de overheid behalve als je ouders heel weinig verdienen, dan krijg je een beurs. De OV-kaart is ook heel progressief, absoluut fantastisch."

De volgende Erasmus bijdrage van de BB komt van een Nederlandse student die een semester in Engeland heeft gestudeerd.

The American Dream

Het is donderdagmiddag vijf voor één. Ik loop gebouw 5 binnen, weet een lift in te komen, verlaat deze weer op de tweede verdieping en loop in de richting van de B-vleugel, op zoek naar 2B22. Ik sla een hoek om en stuit gelijk op een menigte. Ik realiseer me dat ik niet verder hoef te zoeken; aan het begin van deze rij moet zich de deur van 2B22 bevinden. Na onderweg regelmatig beticht te zijn van voordringen weet ik binnen te komen en tref daar de rest van de TUB-commissie aan die koortsachtig voorbereidingen aan het treffen is om de verkoop te kunnen beginnen. Als alles klaar ligt kan de stormloop beginnen.

Gert-Jan de Jong, secretaris TUB

Eén van de doelen die het BIL bestuur zich bij het aantreden had gesteld, was het oprichten van een tentamen- en uittrekselbank. Voor deze commissie meldde zich al snel enkele gegadigden en op 19 februari 1991 kwam zij voor het eerst bijeen. Tijdens die bijeenkomst bleek dat er in Rotterdam al een uittrekselbank bestond, en dat we daar waarschijnlijk wel uittreksels van konden krijgen. Tevens kwam naar voren dat de SPIL ook bezig was met de oprichting van een TUB. Er werd onderzocht of samenwerking tussen BIL en SPIL op dit vlak mogelijk was. Het is nu mei 1991 en inmiddels bestaat er een gecombineerde TUB van BIL en SPIL.

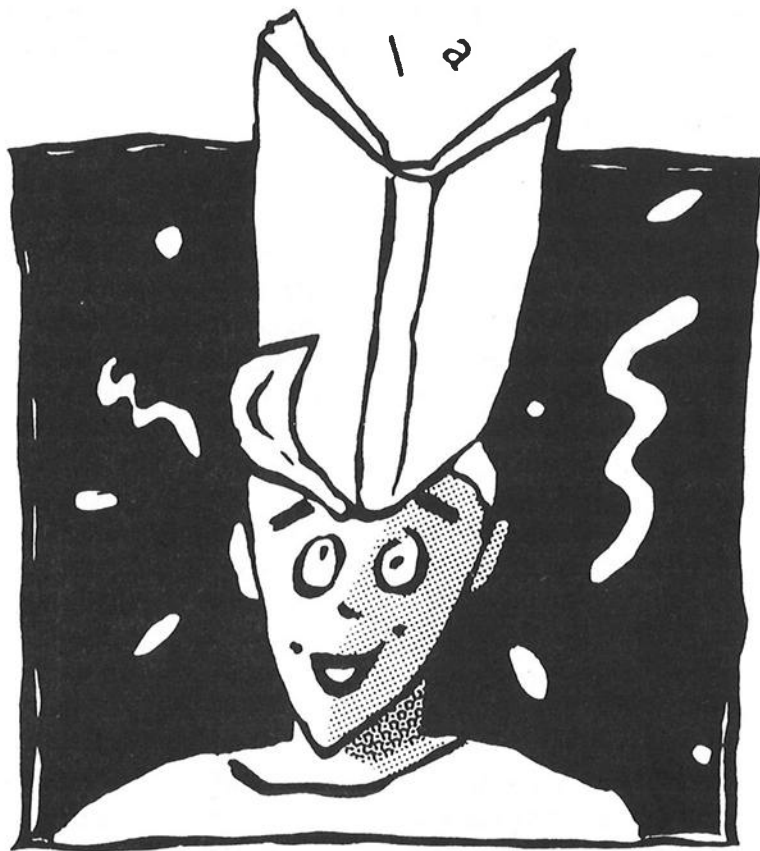
Het eerste meisje komt binnen en neemt gelijk drie exemplaren van alle propedeuse uittreksels af. Ze wil al een cheque uitschrijven, maar als ze hoort wat ze moet betalen breekt er een glimlach door op haar gezicht en blijkt ze aan de inhoud van haar portemonnee genoeg te hebben. Intussen trekt de ene na de andere ko(o)p(st)er aan ons voorbij. Velen van hen blijken ook voor vrienden en kennissen uittreksels te moeten meenemen. Een uur lang staat er continu een rij. Om half drie zijn we zo goed als uitverkocht. De vorige keer waren we dat al om drie over een; we gaan dus vooruit.

De voornaamste taken van de TUB zijn het verzamelen van uittreksels en oude ten-

tamens, het beoordelen van de kwaliteit en de verkoop van het materiaal dat als goed beoordeeld is. Hier komen dan nog wat kleine dingen bij zoals het verbeteren van de lay-out van uittreksels en het zoeken van uitwerkingen bij de oude tentamens. Ondanks het feit dat uittreksels dus uitgebreid bekeken worden voordat ze worden uitgebracht, aanvaardt noch de BIL, noch de vakgroep enige verantwoordelijkheid voor eventuele fouten of gebreken in uittreksels en mogelijke schade die daardoor ontstaat. De uittreksels dienen slechts als hulpmiddel bij het boek en worden ook op grond van die functie beoordeeld.

Het laatste half uur komen er nog druppelsgewijs wat mensen binnenlopen, die we helaas meestal moeten verzoeken om de volgende keer terug te komen, omdat de uittreksels die zij willen hebben uitverkocht zijn. Om drie uur verzamelen we de weinige overgebleven uittreksels en lopen gezamenlijk naar de BIL-kamer, alwaar we een lijstje opstellen voor de repro met de aantallen uittreksels die we voor de volgende verkoop gedrukt willen hebben. Nadat dit afgehandeld is gaat iedereen met een tevreden gezicht op huis aan. Voor vandaag zit het er weer op, morgen zien we wel weer verder.

boox for brains

BOOX

Voor studie, beroep en ontwikkeling
Specialist in buitenlandse boeken
Eigen import

Den Haag Molenstraat 20a Leiden Breestraat 54 Utrecht W. Vrouwenstraat 5

Het kan dus nog met bestuurskunde!?

Lenny van Klink (22) heeft destijds bestuurskunde gekozen omdat hij net als zovele onder ons graag iets met leiding geven wilde doen en tegelijk iets breeds. De keus is dan beperkt in de universitaire wereld: bedrijfskunde of bestuurskunde. Het idee om te leren hoe je het best gele, plastic emmertjes moet verkopen trok hem niet, dus werd het bestuurskunde. Na succesvol drie jaar van de studie te hebben doorlopen en daarnaast een penningmeesterschap van de B.I.L. heeft hij een stage bij subsidie-adviesburo PNO, Pecunia Non Olet (geld stinkt niet), achter de rug.

Ard van der Vorst

Tijdens zijn studie merkte hij dat het bedrijfsleven hem meer aantrok dan de overheid. De consequentie is echter dat je dan van de vakgroep weinig medewerking hoeft te verwachten. Toch koos hij de economische variant met dit in zijn achterhoofd. Binnen deze variant liep Lenny financieel economisch management. Helaas was het niet helemaal wat hij ervan verwachtte. In het vierde jaar maakte hij een nieuwe keuze; het werd economisch beleid en economische instituties. De afstudeerrichting zal een combinatie van beiden worden. Het totale pakket bevat een buitengewoon groot blok economie.

Op de vraag waarom hij toch meer affiniteit voelt voor het bedrijfsleven antwoordt Lenny: "Het idee bestaat dat je daar onder andere je eigen carrière meer zelf kunt bepalen en daarbij je kwaliteiten meer kunt laten gelden. Dit wil niet zeggen dat er bij de overheid geen interessante banen zouden zijn!"

Hoe hij tot zijn stage is gekomen is min of meer geluk. Na een bezoek aan de Nederlandse ambassade in Londen en de toenmalige actualiteit van het competentie probleem tussen Van de Broek en Lubbers op Buitenlandse Zaken zag hij hier een vruchtbare probleemstelling in. Tijdens een gesprek met stagebegeleider dr. Hans Hufen kwam de mogelijkheid om een stage te lopen bij PNO adviesgroep. Een directeur van deze firma had kort daarvoor een

college gegeven over de werkwijze van het buro. Deze instelling die is opgericht in 1984 door drie bestuurskunde studiegenoten van Hufen uit Enschede, heeft in een korte tijd een snelle groei doorgemaakt. Er werken momenteel zestig personen en de eigenaren mogen zich multi-miljonair noemen, kortom: de American Dream, volgens Lenny. Aangezien Hufen een onderzoek ging doen bij PNO en daarbij een stagaire nodig had...

Lenny liet zijn verrichtingen om een stage bij buitenlandse zaken te verkrijgen vallen, aangezien hij wel in de keuken van een gerealiseerde American Dream wilde kijken. Het kon dus nog met Bestuurskunde! Zijn stage begon in februari en zou vier maanden duren en was ingecalculeerd voor veertig uur per week tegen een stagevergoeding van 275 gulden per maand, niet echt veel dus.

De stage zelf was interessant.

Economische Zaken voert een stimuleringsbeleid op het gebied van technologie. De programmatische bedrijfsgerichte technologie stimulering regeling komt hieruit voort. Bij deze regeling is het mogelijk om een deel van de kosten van projecten op het gebied informatie-, materiaal-, bio- en milieutechnologie terug te krijgen. Op zich niets spectaculairs. Het bijzondere aan deze regeling is echter dat er een speciale verdeelsleutel wordt gehanteerd. Normaal stelt de overheid criteria op voor sub-

sidieverlening. Voldoe je aan deze dan wordt subsidie verstrekt. Bij de PBTS is het zo dat er verdeeld wordt aan de hand van het tendersysteem. De projecten worden 'geranked' aan de hand van criteria. Bij de budgetverdeling wordt rekening gehouden met welke plaats je in de ranking inneemt.

PNO is een mooi intermediair dat tussen bedrijfsleven en overheid staat. Zij wilden weleens een onderzoek naar deze specifieke regeling. Men wilde weten wat er waar was van de doelstellingen en hoe zij functioneert. In een korte tijd hoorde Lenny dat hij terecht kon bij PNO. Hij werkte in een projectgroep met Hufen en een senior-consultant. Twee hoofdvragen waren belangrijk voor het onderzoek:

1. Wat waren de redenen van de overheid om met het tender-systeem te beginnen, welke doelstellingen zijn gehanteerd?
2. Welke ervaringen had het adviesbureau PNO met deze regeling?

Integrand

Stichting Integrand is een landelijke non-profit organisatie van studenten in heel Nederland die bemiddelt tussen bedrijfsleven en instellingen enerzijds en studenten anderzijds. Integrand, in 1980 door een tweetal ambitieuze studenten in het leven geroepen, omschrijft haar produkt als bemiddeling van "probleemoplossers". Het verschil tussen stagiaires en deze probleemoplossers ligt in de aard van de opdracht.

Saskia Rietbroek

Is een opdracht voor stagiaires vaak nauwelijks omschreven en komt het in de praktijk meestal neer op meelopen in de organisatie, de probleemoplosser zet zich aan een concreet probleem en doet de organisatie daadwerkelijk advies aan de hand. Het mes snijdt aan twee kanten: de student wordt in de gelegenheid gesteld

De eerst vraag werd door Hufen behandeld, Lenny was verantwoordelijk voor de tweede. In het eerste deel van zijn stage heeft Lenny heel wat van zijn tijd in het archief doorgebracht waarbij hij al de aanvragen bij PNO voor deze regeling in handen heeft gehad. Aan de hand van een aantal vragen heeft hij ieder dossier bestudeerd. Het tweede deel bestond uit het opstellen van een enquête waarin de PNO-consultancy werd gevraagd naar hun ervaringen met de regeling. Dit was vrij moeilijk om het goed wetenschappelijk in elkaar te draaien. Het derde deel was in combinatie van de bovenste twee een verhaal te maken en daarbij een aantal diepte-interviews die tezamen in het eindrapport kwamen. Het eindrapport bestond uit het verhaal van Hufen en de ervaringen van PNO. Daarnaast aanbevelingen om de PBTS nog beter te laten functioneren. Dit rapport zal worden gepresenteerd op de PNO-bedrijvendagen en zal daarbij ook zijn weg vinden naar de diverse politieke partijen.

praktijkervaring op te doen die aansluit op zijn studie, de opdrachtgever heeft snel een gemotiveerde student die zelfstandig en voor een relatief - zeker in vergelijking met dure adviesbureaus - geringe vergoeding een bepaald probleem voor hem oplost. De student is produktief. Dat dit een succesformule is blijkt uit het verloop van het aantal

plaatsingen in de afgelopen tien jaren. In het jaar van oprichting werden er 9 studenten geplaatst bij bedrijven of overheid, in 1990 waren dit er maar liefst 581, en de vooruitzichten voor 1991 zijn uitstekend!

VOORBEELDEN

Een voorbeeld van een opdracht die wij in februari van dit jaar voor een student Bestuurskunde hadden, luidde als volgt:

de student moest een handboek maken voor de administratieve organisatie van een overheidsinstelling in de randstad, van ongeveer 300 mensen. Alle processtromen (geldstromen, beslissingsstromen, informatiestromen, etc.) binnen de organisatie moesten worden vastgelegd. De werkzaamheden bestonden in eerste instantie uit het houden van interviews. De gegevens verkregen uit deze interviews moesten worden verwerkt. Met behulp van een computerprogramma van de organisatie moesten tekeningen worden gemaakt om de processen weer te geven. Dit was een heel nieuw programma, en het was dan ook vrij uniek om hiermee te mogen werken. Alle studenten kregen een opleiding van een week om te leren omgaan met het programma en ze kregen ook ieder een personal computer ter beschikking. De duur van de opdracht was 5 maanden en zij is nu dus nog bezig. De drie studenten zijn er tot nu toe erg enthousiast over! Organisatieonderzoek, personeelsbeleid, marktonderzoek, investeringsvraagstukken en automatisering zijn voorbeelden van projecten waarvoor steeds meer ondernemingen een beroep doen op Integrand. Verder hebben we ook regelmatig de zogenaamde 'algemene' opdrachten, waarvoor geen specifieke studierichting vereist wordt.

De voordelen voor studenten zijn het tegen beloning opdoen van bedrijfsvaardigheden tijdens je studie en het kennismaken met een werkomgeving waar je eventueel later in terecht kunt komen. Een bijkomstig

voordeel is dat je ervaring opdoet in het voeren van een sollicitatiegesprek zodat je later, bij andere gesprekken, goed beslagen ten ijs kunt komen. Voor veel studies geldt dat de Integrand-opdracht in te passen is in de studie, of dat het zelfs mogelijk is de opdracht mee te laten tellen als stage, waar je weer studiepunten voor kunt krijgen.

WERKWIJZE

Ten eerste moet je je bij ons komen inschrijven. Deze inschrijving is geheel gratis en vrijblijvend. Je komt dan in het landelijke Integrand-bestand; al meer dan 2000 studenten uit verschillende studierichtingen gingen je voor, dus aarzel niet! Je wordt door Integrand benaderd als we een voor jou geschikte opdracht binnen krijgen. Je kunt dan zelf beslissen of je de opdracht wilt doen en of je voor een gesprek bij de opdrachtgever wilt komen. Het bedrijf bepaalt naar aanleiding van dit gesprek of je de opdracht kunt gaan uitvoeren. In overleg met de opdrachtgever bepaal je dan de werktijden en de geldelijke verdiensten. Integrand regelt het contact; de opdrachtgever en de student zorgen zelf voor het contract.

Integrand Leiden is op werkdagen geopend van 9.30-12.30 uur en van 13.30-16.30 uur. Er zijn altijd mensen, die met veel plezier je vragen over de organisatie en over de opdrachten willen beantwoorden.

We horen graag van je!

Integrand Leiden
Kloksteeg 25
2311 SK Leiden
Telefoon: 149459

EEN BEZOEK AAN BOEKHANDEL **KOOYKER** IS EEN STUDIE WAARD

- uitgebreide voorraad voorgeschreven en aanbevolen boeken voor alle faculteiten
- mogelijkheid tot kopen op rekening
- compleet pakket, inclusief buitenlandse titels, zo goedkoop mogelijk
- collectieve levering met korting

Openingstijden

Breestraat 93

Maandag van 13.00 - 18.00 uur
Dinsdag, woensdag en vrijdag van 09.00 - 18.00 uur
Donderdag van 09.00 - 21.00 uur
Zaterdag van 09.00 - 17.00 uur

Leidse Plein AZL

Maandag t/m vrijdag van 10.00 - 17.00 uur

KOOYKER
sinds 1863

Boekhandels:

Breestraat 93,
2311 CK Leiden.
Tel. 071 - 16 05 00.

Leidse Plein AZL,
Rijnsburgerweg 10,
2333 AA Leiden.
Tel. 071 - 16 05 15.